



LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Den virtuella skolgården

*En studie om hur ungas användande av sociala
medier påverkar skolkuratorns profession*

Josefin Fridh & Josefine Nilsson

Kandidatuppsats (15 hp)
SOPA 63 HT 2015
Handledare: Jayeon Lindellee

Abstract

Authors: Josefin Fridh & Josefine Nilsson

Title: The virtual schoolyard - *A study about how young people's usage of social media affects the school counsellors profession.*

Supervisor: Jayon Lindellee

Assessor: Ulrika Levander

This study aims to explore how school counsellors, working at middle schools, experience their work and their professional role in relation to how young people at the ages between 13-15 years use social media. The mapping of young people's usage of social media tells us that they mainly use it to communicate by writing messages but also by sending pictures. Since the communication and socialisation among the teens have become more virtual, we ask ourselves how this affects their psychosocial health and development and if the school counsellor's work and professional role therefore has changed. To answer these questions we have interviewed eleven school counsellors about how they look upon the usage of social media among the teens and also if they experience any change in their work. The theoretical perspectives in order to understand the phenomenon are Erik Eriksson's development theory with particular focus on the stage "Adolescence" and professional theory. We've found out that the methods of working concerning this phenomenon differs from school to school, but that the view of it is the same - that the usage of social media is increasing, and that it entails new challenges for the school counsellors. How and why teens use social media has both advantages and disadvantages on their psychosocial health and development, according to the school counsellors. We found out that the main thing they all found important in relation to the teens usage of social media was the work of values and equal treatment. The school counsellors said that it is important to talk to the teens about how to use of social media, but it is equally important to cooperate with other stakeholders to find methods how to work with this phenomenon.

Key words: School counsellor, social media, psychosocial health, development, profession

Nyckelord: Skolkurator, sociala medier, psykosocial hälsa, utveckling, profession

Innehållsförteckning

ABSTRACT	2
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
FÖRORD	5
INLEDNING	6
PROBLEMFORMULERING	7
SYFTE	8
FRÅGESTÄLLNINGAR	8
FÖRFÖRSTÅELSE	8
BEGREPP	9
KUNSKAPSLÄGE	10
UNGDOMAR OCH SOCIALA MEDIER	11
SOCIALA MEDIER OCH PSYKOSOCIAL UTVECKLING	13
ANONYMITET.....	14
ELEVHÄLSAN	14
ELEVHÄLSANS ARBETE	15
SKOLKURATORN.....	16
METOD	16
METODOLOGISK ANSATS	17
SEMISTRUKTURERADE INTERVJUER	17
URVAL	18
URVALSGRUPP	18
TILLVÄGAGÅNGSSÄTT FÖR ATT NÅ RESPONDENTER.....	19
INTERVJUERNAS UTFORMNING	20
ANALYSERING AV EMPIRI	21
STUDIENS TILLFÖRLITLIGHET	22
MAKTPERSPEKTIVET UNDER STUDIENS GÅNG	23
ETISK DISKUSSION	24
TEORI	25
IDENTITETSUTVECKLINGSTEORI - ADOLESCENSEN	25
PROFESSIONSTEORI	26
ANALYS	28
IDENTITETSSKAPANDE OCH KOMMUNIKATION PÅ SOCIALA MEDIER	29
SOCIALA MEDIER - EN HÖGST VERKLIG ARENA	29
DET SOCIALA SAMSPELET.....	31
FÖR- OCH NACKDELAR MED SOCIALA MEDIER	33
DEN STÄNDIGA UPPKOPPLINGEN I SKOLAN	33
SEXUALITET	35
ANONYMITET.....	36
KRÄNKNINGAR	37
EN PROFESSION I FÖRÄNDRING	39

EN BESKRIVNING AV KURATORSROLLEN	39
SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE I ELEVHÄLSOTEAMET	41
EN FÖRSKJUTNING I HANDLINGSUTRYMMET	42
ATT ARBETA MED SOCIALA MEDIER SOM SKOLKURATOR.....	43
SKOLKURATORN OCH EN FÖRÄNDRAD YRKESROLL.....	45
<u>SAMMANFATTNING OCH SLUTDISKUSSION</u>	48
SAMMANFATTNING.....	48
SLUTDISKUSSION	49
DEN VIRTUELLA SKOLGÅRDEN	50
<u>REFERENSER</u>	52
<u>BILAGA 1 - MISSIL 1</u>	57
<u>BILAGA 2 - MISSIL 2</u>	59
<u>BILAGA 3 - INTERVJUGUIDE.....</u>	61
<u>BILAGA 4 - INTERVJUGUIDE KORT VERSION.....</u>	64
<u>BILAGA 5 - FÖRFRÅGAN OM RESPONDENTVALIDERING</u>	65
<u>BILAGA 6 - HEMSIDOR & MATERIAL.....</u>	66

Förord

Först av allt vill vi tacka våra respondenter som tog sig tid att delta i vår studie, utan er hade vi inte kunnat genomföra detta på det sätt vi önskat. Vi vill också tacka våra familjer som tagit sig tid att läsa och ge oss feedback med nya perspektiv på vårt arbete. Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Jayeon för alla goda råd och tips som ständigt hjälpt oss framåt och för att du redan från första början förstod vår ambition med vårt arbete.

Sist men inte minst vill vi tacka varandra för att vi tillsammans har lyckats få ihop ett arbete vi är stolta över.

Josefin Fridh & Josefine Nilsson

2016-01-01

Lund

Inledning

Under det senaste decenniet har det skett en explosion av sociala medier. Vi har tillgång till dem i våra datorer, mobiler, surfplattor och somliga i sin klocka eller sina glasögon. Sociala medier är inte längre något människan enbart sysslar med efter jobbet, skolan eller fritidsaktiviteten. Sociala medier är numera en del av vårt vardagliga liv. 96 procent av Sveriges högstadielärover uppges att de någon gång har använt sig av sociala medier (Alexanderson & Davidsson 2015). Sociala medier kan därmed ses som en ny arena för ungdomar att skapa sig en identitet och få bekräftelse (Allen 2015). Lalander och Johansson (2012) beskriver detta mediafenomen med begreppet ”medialisering” och menar att detta kan bidra till den samtida individualiseringen hos ungdomar. Medialiseringen innebär ett utvecklande av en mer flexibel identitet (Johansson, Lindgren & Hellman 2013.).

I en artikel skriven av Allen et al. (2014) kallas västvärldens nutida ungdomsgeneration för ”Digital natives”. Artikeln beskriver betydelsen av sociala relationer för oss människor och hur dessa tillsammans med en känsla av tillhörighet tillskrivs vara några av våra viktigaste behov. Författarna menar att dessa relationer numera ofta skapas över just sociala medier (ibid.). Sociala medier kan även innebära negativa faktorer så som kränkningar och mobbing som kan bidra till en känsla av exkludering. Exkludering från online-sammanhang kan vara precis lika svårt för individen att hantera som om det händer i fysiska sammanhang (ibid.). Den ständiga uppkopplingen på sociala medier kan därmed främja relationer men samtidigt vara en bidragande faktor till alienation och ensamhet (Margalit 2010).

I Barnkonventionen framgår det av artikel tre att alla myndigheter som arbetar med barn alltid ska se till barnets bästa (Barnombudsmannen 2015). Skolan är den plats där unga spenderar majoriteteten av sin vakna tid (Garpelin 2003) och då sociala medier utgör en viktig arena för dagens ungdomar bör skolan ta hänsyn till ungas nätanvändande och hur detta påverkar deras hälsa och utveckling. I skollagen (SFS 2010:800) 1 kap. 4 § och 8 § går att utläsa att det är skolans uppgift i samarbete med hemmet att utbildningen främjar barn och ungas utveckling. De som arbetar inom utbildningssektorn ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka kränkande behandling (1 kap. 5 §) och att det i

alla skolor ska finnas en elevhälsa. Elevhälsan omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser och ska verka förebyggande och hälsofrämjande (2 kap. 25 §). Enligt Skolinspektionen (2015) är det skolkuratoren som ansvarar för elevernas psykosociala hälsa vars arbetsuppgifter representerar det sociala arbetet där samhälle och individ möts inom skolverksamheten. Vi tycker därför att det vore intressant att studera vilken roll skolkuratorer på högstadieskolor har i relation till ungdomars psykosociala utveckling och deras användande av sociala medier. Genom forskning kring ungdomars användning av sociala medier och vilken inverkan det har på deras psykosociala utveckling framstår det troligt att skolkuratorer kommer i kontakt med detta område. Det som däremot står klart är att skolan är en viktig arena för att arbeta förebyggande och främjande för ungdomars hälsa varpå skolkuratorns roll fyller en viktig funktion (Lundin 2014, D-Wester 2014).

Problemformulering

Att så många ungdomar idag använder sig av sociala medier är kanske inte direkt problematiskt för det sociala arbetet. Frågan har dock lyfts genom Rädda barnens nya satsning *Bli #nätsmart* (Schilliacci 2015) som utgår från att det finns ett behov av kunskap kring hur vuxna kan tala med ungdomar om vad som händer på sociala medier. Rapporten belyser hur viktigt det är att vuxna vågar prata med barn och unga om deras internetanvändning och risker på nätet. Målet med Rädda barnens satsning är att det ska bli lika självklart att fråga barn hur de har haft det på nätet som att fråga dem hur det har varit i skolan. Vi vill därmed motivera vår studie genom att det finns en kunskapslucka i hur vuxna talar med barn och unga om deras internetanvändning.

Vi menar att det är relevant för socionomer att ha kunskap och förståelse kring ungdomars utveckling och identitetsskapande för att kunna arbeta främjande och förebyggande. Enligt den forskning vi har tagit del av framgår det att en stor del av ungas vardag spenderas på sociala medier och utgör därför en arena för deras sociala samspel och kommunikation. Genom att likna sociala medier med en virtuell skolgård under tonårstiden vill vi synliggöra hur den traditionella identitetsskapande processen alltmer även sker framför en skärm. I nutidens teknologiska era ställer vi oss frågan hur skolkuratorerna kan förstå ungdomars

identitetsskapande och kommunikation via sociala medier och hur detta i så fall bidrar till förändringar i skolkuratorns roll och arbete.

Syfte

Syftet med vår forskningsstudie är att undersöka hur skolkuratorns roll och arbete förändras i förhållande till hur ungdomars identitetsskapande och kommunikation allt mer sker över sociala medier.

Frågeställningar

1. Hur kan ungdomars identitetsskapande och kommunikation via sociala medier förstås inom ramen för skolkuratorns profession?
2. Vilka för- och nackdelar kan användandet av sociala medier medföra för ungdomars psykosociala utveckling ur skolkuratorns perspektiv?
3. På vilket sätt kan ungdomars användande av sociala medier föranleda nya utmaningar för skolkuratorns profession?

Förförståelse

Hösten 2014 var vi samtalsledare i ett projekt av Rädda Barnen där vi hade samtalsgrupper med ungdomar i åttonde klass. Det var i dessa grupper vi blev införstådda med att sociala medier kunde innebära tråkigheter för ungdomarna i form av mobbning, trakasserier och kränkningar. Ungdomarna menade att det var svårt att prata med vuxna om det som hände på sociala medier och på många av apparna som ungdomarna använde för att kommunicera fanns det möjlighet att vara anonym, vilket gjorde att ingen kunde ställas till svars för vad som skrivits. Vi fick intrycket av att gränserna mellan fritiden och skolan suddades ut genom den ständiga uppkopplingen på sociala medier, vilket försvårade dilemmat för ungdomarna med vart de kunde vända sig. Det som hände på helgen togs med in i klassrummet och tvärtom. Ungdomarna uttryckte också en känsla av att de vuxna, både hemma och i skolan, inte förstod sig på sociala medier och därmed inte tog det som hände på nätet på allvar.

Denna förförståelse föranledde oss till att utveckla våra forskningsfrågor då vi önskade att lyfta detta fenomen och se vilket stöd som kan ges i den här frågan.

Det var också detta som inspirerade oss till att undersöka skolkuratorer på högstadiet då vi fick känslan av att sociala medier bidrar till förvirring men också bekräftelse i sökandet och utvecklingen av ungdomarnas identitet. Ungdomarna gav även uttryck för att skolkuratoren var en otydlig figur på de skolor som vi hade samtalsgrupper på. Detta gjorde oss nyfikna på hur skolkuratoren arbetar för att nå ut till ungdomarna och vilka metoder de använder för att förstå och kunna stötta eleverna i deras utveckling.

Begrepp

Nedan presenteras centrala begrepp som vi använder oss av löpande i vår studie. Vi kommer att förtydliga ett antal ord och uttryck som har kommit upp under vår datainsamling i relation till sociala medier och skolkuratorns profession. Vi vill också förklara ett antal teoretiska begrepp som kan underlätta förståelsen av teori- och analysavsnittet. Begreppen beskrivs i bokstavsordning.

- **Adolescensen:** Adolescensen är det utvecklingsteoretiska stadium som infaller mellan att ungdomen är 13-19 år. Adolescensen är det steg i utvecklingen som utmärks av identitetssökande (Karlsson 2012).
- **Elevhälsoteam:** Elevhälsoteam innebär en samling kompetenser som även går under benämningen elevhälsan. Teamet består av en skolkurator, skolpsykolog, skolsköterska och en specialpedagog. Här ingår ibland även studie- och yrkesvägledare och skolläkare. Elevhälsoteamets främsta uppgift är att arbeta förebyggande och hälsofrämjande (Socialstyrelsen 2014).
- **Grooming:** Grooming är ett brott som innebär att ett barn kontaktas i sexuellt syfte. Med grooming avses både fysiska och icke-fysiska övergrepp, samt om barnet tvingas till att begå övergrepp på sig själv (Schillaci 2015). De som begår brottet kallas för groomare (Polisen.se, odaterat).
- **Kränkning:** Kränkningar kan vara att andra elever tar avstånd från en elev, att eleven blir retad, slagen eller knuffad. Mobbning är en form av kränkning när en eller flera elever medvetet kränker en annan elev. En kränkning innebär ett förödmjukande av personens värdighet (Skolverket 2013).

- **Skolkurator:** Vi kommer använda båda begreppen skolkurator och kurator när vi åsyftar till skolkurator, detta för att vi vill undvika upprepningar och för att texten då kan upplevas mer varierad för läsaren.
- **Sociala medier:** Med detta begrepp syftar vi på applikationer (appar) som kan laddas ner till smarta mobiltelefoner samt hemsidor och internetforum där det finns kommunikations- och kommentarsfunktioner som möjliggör att användarna kan interagera med varandra. Kommunikationen kan ske genom bild, ljud och/eller skrift.
- **Trakasserier:** Detta är en form av kränkning som strider mot diskrimineringslagen (SFS 2008:567). Diskrimineringslagen föreskriver att ingen människa får kränkas eller diskrimineras till följd av deras kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, etnicitet, religion eller trosuppfattning, funktionsnedsättning eller ålder (ibid.). Sexuella trakasserier är en kränkning av sexuell natur som kan ske både i verkligheten och på internet (RSFU 2010).
- **Ungdomar:** I den löpande texten kommer vi variera vårt språk och därför använda olika begrepp för gruppen ungdomar. Dock åsyftar vi alltid till åldrarna 13-15 år, d.v.s. ungdomar som går på högstadiet.

Kunskapsläge

Ett flertal studier har gjorts kring vilken inverkan sociala medier har på ungdomarnas identitetsskapande och sociala samspel samt vilka konsekvenser det kan få (Allen et al. 2014, Dunkels 2009, Margalit 2010 & Rosa 2014). Forskning bedriven kring ungdomars användning av sociala medier i relation till skolkuratorers arbete och roll är dock tillsynes obefintlig, således har vi använt oss av forskning och rapporter som belyser elevhälsans arbete. Den kunskap vi tagit del av gällande skolkuratorers arbete i Sverige och deras profession är främst utredningar och rapporter från Socialstyrelsen (2014), Skolinspektionen (2015) och elevhälsans tillsynsmyndighet IVO (2015). Utöver denna forskning finns studier kring skolkuratorers roll främst i kandidat- respektive masteruppsatser.

Ungdomar och sociala medier

Socialpsykologiska identitetsforskare så som Berger (Hammarén & Johansson 2009) och Giddens (1991) menar att vi under adolescensen inte bara utvecklar en identitet utan flera där vi kan välja vilka vi vill vara i olika sammanhang (ibid.). Hammarén och Johansson (2009) återger Bergers resonemang om att vi människor i vår senmoderna tid utvecklar flytande roller till följd av ett mer komplext samhälle och socialt klimat (ibid.). Redan på 1970-talet formulerade Berger en beskrivning av den moderna identiteten som präglas av reflexivitet och vad han kallar för individuation (Hammarén & Johansson 2009). 40 år senare beskrivs samma fenomen av Lalander och Johansson (2012) genom begreppet individualisering. Berger menade att vi har gått från att passivt anta våra föräldrars eller familjers identitet till att vi aktivt skapar vår egen (Hammarén & Johansson 2009). Individuationen innebär således att vi skapar vår identitet till fördel för oss själva. Detta minskar dock inte kollektivets betydelse för individen men det sociala samspelet utformas annorlunda än förr (ibid.).

Forum på nätet och sociala medier kan beskrivas som virtuella rum där unga har kontakt med varandra och kan interagera i realtid (Dunkels 2009). Ungdomars kommunikation och socialiserande på nätet skapar nya symboler och signaler som sedan tolkas av en eller flera mottagare. Ungdomarna utvecklar härmed sitt eget språk på nätet då de traditionella fysiska markörerna, så som kläder och ansiktsuttryck, uteblir (Dunkels 2009). Dessa signaler är t.ex. förkortningar och visningsnamn som påvisar social status och identitet. Detta kan beskrivas som ett reflexivt förhållningssätt mellan internet och dess användare. Ungdomarna påverkas av de sociala normer och symboler som finns på sociala medier men de är även med i processen av att skapa dessa (ibid.). Rosa (2014) beskriver detta förhållningssätt som en accelerationscirkel där vi människor behöver tekniska hjälpmedel för att underlätta vår vardag men att dessa framsteg också skapar ett tvång på anpassning. I och med ett förhöjt livstempo, som också avspeglas på sociala medier, kan detta enligt Rosa (2014) innebära förluster av anknytningsmöjligheter i ens vardag. I Statens medieråds rapport (2015) uppgav 95 procent av de tillfrågade ungdomarna i åldrarna 13-16 år att de hade tillgång till en egen smart mobiltelefon. 90 procent svarade att de främst brukar använda mobiltelefonen till att surfa på Internet och sociala medier. På frågan varför unga

använder sociala medier och teknik på det sätt de gör idag svarar McLuhan, som återges av Johansson, Lindgren och Hellman (2013), att unga människor helt enkelt växer in i dagens teknik, det är deras vardag. Författarna menar att det uppstår en oro kring ungas medieanvändning just för att övriga socialisationsagenter som unga dagligen kommer i kontakt med inte har samma relation till det här tekniska fenomenet (ibid.).

Skolverket (2015) skriver på sin hemsida att Kik messenger och Ask.fm är två av de mest populära apparna bland elever i skolan. Dessa appar är typexempel på vad sociala medier erbjuder sina användare - kommunikation och delaktighet. De sociala apparna utgör ett forum i mobilt format där användarna kan dela med sig av sig själva genom text och bild för att på så sätt öppna upp för en dialog med andra användare (ibid.). Skolverket (2015) menar att vi använder oss av de sociala medierna för att vi vill dela med oss av vår vardag. Att apparna finns tillgängliga för mobilanvändning gör att vi enkelt kan ta en bild eller skriva en status och ladda upp för att dela med oss av vad vi gör (ibid.). Alexanderson och Davidsson (2015), beskriver vår teknologiska era med begreppet *informationssamhälle*. Cirka 75 procent av de unga i åldern 12-15 år upplever att de är delaktiga i informationssamhället, vilket kan ses i relation till samma åldersgrupp är den mest aktiva när det kommer till att uppdatera sig och posta både videor, bilder och text på sociala medier (ibid.).

Eftersom sociala medier erbjuder olika forum för ungdomar att röra sig inom så skapar de sig en mer flexibel identitet där anpassningsförmågan är hög (Johansson, Lindgren & Hellman 2013). Detta reflexiva förhållningssätt till sin identitet (Giddens 1991) kan ses i relation till Rosas (2014) teori om att accelerationsprocessen i samhället som gör det svårt att skapa sig en stabil identitet. I genomsnitt har svenskar idag tio olika privata konton för sociala medier. Unga har fler konton än äldre användare (Findahl & Davidsson 2015), vilket skapar större utrymme att testa olika roller och identifiera sig på olika sätt (Johansson, Lindgren & Hellman 2013). Det är en balansgång mellan att vilja vara uppkopplad och att känna en press på att alltid vara uppdaterad med vad som händer online. Detta kan skapa identitetsinkongruens hos individen och därmed minska välbefinnandet (Allen et al. 2014.). Konsekvenserna av denna

mångfacetterade identitet kan ha både positiv och negativ effekt på ungdomars psykosociala hälsa och mående (ibid.).

Sociala medier och psykosocial utveckling

Ungdomar med inlärningssvårigheter och social oro kan få bättre självförtroende genom att upprätta relationer över sociala medier (Allen et al. 2014). En kognitiv faktor som diskuteras i samband med negativa faktorer med sociala medier är bl.a. hur hjärnan hos ungdomar inte är fullt utvecklad, vilket leder till minskad impuls kontroll. Nyfikenheten som präglar adolescensen tillsammans med minskad impuls kontroll kan leda till att ungdomar postar saker på sociala medier som de sedan ångrar (ibid.).

Sociala medier erbjuder forum där ungdomar får ikläda olika identiteter men kan även innebära att ungdomarna påverkas negativt av de normer som råder på sociala medier (Allen et al. 2014). Möjligheten att utforska sin stil är en del av ungdomars identitetsskapande. Detta identitetsarbete som förr skedde hemma i tonårsrummen sker nu över nätet där ungdomarna själva är med och skapar de normer som råder genom att exponera sin kropp och stil på sociala medier (Sveningsson Elm 2009). Att då vara den som faller utanför normen kan orsaka en känsla av exkludering och alienation:

Nowadays, children and adolescents feel a strong urge to keep connected most of the time, and the social exclusion as well as their experience of alienation predict a more profound risk to their well-being and development. (Margalit 2010:7)

Margalit (2010) menar att upplevelsen av alienation eller ensamhet är en naturlig del av barn och ungas uppväxt. Sociala medier har blivit en fundamental del av barn och ungas uppväxt idag och förstärker känslorna av att vara delaktig men också känslan av att vara exkluderad, vilket i sin tur påverkar barnens självbild (ibid.). Mobbning är ett fenomen som både finns i verkligheten och på nätet där nätet är en av de tre platser där elever känner sig som mest otrygga (Friends 2015). Var tredje elev säger sig ha blivit kränkt på nätet det senaste året (ibid.). Mobbning är en typ av kränkningar som skolan är skyldig att reda ut om dessa sker i koppling till skolan (Skolverket 2013). På grund av att de ungas värld inte

har några gränser mellan det verkliga och virtuella är de som blir utsatta på nätet också utsatta när de är offline (MUCF odaterad). Den höga förekomsten av kränkningar på nätet står i relation till den ökade användningen av sociala medier och att normer som internaliseras på nätet ser annorlunda ut än på övriga arenor (Dahlstrand & Svensson 2013).

Anonymitet

En anledning till att kränkningar och trakasserier är så vanligt förekommande idag är att många sociala appar erbjuder möjligheten att vara anonym (Dahlstrand & Svensson 2013). Anonymiteten bidrar till ökad öppenhet och att hämningarna hos den som postar minskar. Detta öppnar upp för kriminella aktörer (Dunkels 2009) som t.ex. groomare. Vårt kritiska tänkande är inte lika integrerat i vår vardagliga användning av sociala medier, vilket gör att trovärdigheten i anonyma samtal på nätet ökar (ibid.). Anonymiteten i samband med nätkränkningar kan vara svårare att hantera för offret då dessa ofta upplevs grövre då förövaren vågar uttrycka sig mer aggressivt i skydd av anonymiteten (Dahlstrand & Svensson 2013). Det kan också vara svårt att tolka en text som är skriven anonymt, vilket ökar risken för missförstånd i en konversation på nätet. Anonymiteten försvårar även identifieringen av förövaren (ibid.).

Anonymitet kan också nyttjas av olika myndigheter som har sina hemsidor på nätet, t.ex. BRIS, där barn och unga kan chatta eller ställa frågor anonymt (Dunkels 2009). Anonymiteten möjliggör för unga att kommunicera och våga prata om saker som de kanske inte skulle våga uttrycka i ett fysiskt samtal (Margalit 2010). Trots att individen är anonym på nätet bidrar även anonymiteten till skapandet av ens identitet menar Margalit (2010). Denna funktion kan skapa trygghet genom att tillåta individen att upprätta relationer samt uttrycka sin identitet och därmed bidra till ökad självkänsla (ibid.).

Elevhälsan

I skollagen (2010:800) 2 kap. 25 § går det utläras att det för alla elever i grundskolan ska finnas elevhälsa. Elevhälsan styrs på nationell nivå där Skolverket och Socialstyrelsen ger stöd och information om lagar och nationella mål till respektive huvudman (Socialstyrelsen 2014). Det som skiljer den nya

skollagens elevhälsa från tidigare lag är att det numera krävs personal med adekvat utbildning som psykolog och kurator inom elevhälsan (Lundin 2014). Elevhälsans olika insatser ska alla stödja elevernas utveckling för att nå utbildningsmålen (Socialstyrelsen 2014). Den nya skollagen framhäver att lärande och hälsa är beroende av varandra (Lundin 2014).

Skolan måste hantera såväl elevernas lärande som deras hälsa, och elevernas hälsa har stor betydelse för deras skolprestationer, välbefinnande och möjlighet att fungera i skolans sociala miljö. (Socialstyrelsen 2014:18)

Varje profession inom elevhälsan har därför ett särskilt ansvar att understödja sin specifika kompetens. De ska samverka med de andra professionerna inom elevhälsan men även med professioner inom och utanför skolan (Socialstyrelsen 2014).

Elevhälsans arbete

I skollagen (2010:800) 1 kap. 4 § framgår det att utbildningen ska syfta till att i samverkan med hemmet främja elevernas personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer. Socialstyrelsen (2014) menar att denna värdegrund ska genomsyra hela skolväsendet inklusive elevhälsan. Förutom att arbeta utifrån skollagens bestämmelser så ska elevhälsan använda Barnkonventionen som en vägledning i sitt arbete (ibid.). Elevhälsans arbete ska främst verka hälsofrämjande och förebyggande men fyller även en åtgärdande funktion (Socialstyrelsen 2014). I sitt hälsofrämjande arbete kan elevhälsan stärka villkoren för likabehandling och i sitt förebyggande arbete kan de identifiera riskfaktorer som kan bidra till att minimera risken för kränkningar mellan eleverna (ibid.).

Skolans kultur skapas i värdegrundsarbetet som i sin tur skapar skolans vardag. Det är här elevhälsans personal ges möjlighet att arbeta främjande och förebyggande genom att etablera goda relationer. Detta arbete kan sammanfattas med ”att synas och finnas i elevernas vardag” (Hallberg 2014:76). Det måste avsättas tid för att goda relationer ska kunna formas (ibid.). Att lyckas i skolan menar D-Wester (2014) är en stark skyddsfaktor för barn och unga. Skolrelaterade

problem ofta hänger samman med social utsatthet och att de båda faktorerna kan förstärka varandra. Elevhälsan har en central roll att identifiera och uppmärksamma de elever som far illa eller befinner sig i socialt utsatta sammanhang (ibid.).

Skolkuratoren

Kuratoren är den profession inom elevhälsan som ska verka för de psykosociala insatserna, vilket i vardagsarbetet kan bestå av stöd och råd för elever och för skolans personal (Lundin 2014). Målet för dessa stödjande insatser är att åstadkomma en gynnsam miljö för elevernas lärande, utveckling och hälsa. Utöver de stödjande insatserna ska kuratorn vara delaktig i skolans utvecklande av handlingsprogram och likabehandlingsplaner (ibid.). Kuratorn ska delta i skolans värdegrundsarbete och bidra med kunskap om elevers risk- och skyddsfaktorer kring deras hälsa och sociala situation. Det är även kuratorns ansvar att ta till vara på elevernas generella psykosociala hälsa och sociala situation i elevhälsans övriga arbete (Socialstyrelsen 2014).

Av de elever som deltog i Skolinspektionens (2015) granskning av elevhälsan uppger de flesta att de har relativt god tillgång till skolkurator. 85 procent menar att de har möjlighet att tillgå skolkurator men en mindre andel, 59 procent, menar att de kan prata med skolkuratoren. Detta menar Skolinspektionen (2015) kan bero på att tillgången i realiteten är begränsad. Endast 16 procent av eleverna uppger att de själva sökt upp och träffat skolkuratoren, vilket kan bero på att många elever främst pratar med sina lärare om känslor och problem (ibid.). Det framkommer också att vissa skäms över att gå till kuratorn och är rädda för att det ska spridas rykten i korridorerna om att det är fel på dem. Det är viktigt att eleverna får förtroende för elevhälsopersonalen och för att detta ska kunna uppnås måste elevhälsan vara synlig. Det ska inte vara stigmatiserande att söka hjälp hos någon av elevhälsans personal menar Skolinspektionen (2015).

Metod

Här presenteras hur vi har gått tillväga när vi beslutat kring val av metod samt resonemang om vilka för- och nackdelar valet av metod inneburit för studien. Vidare för vi en diskussion kring vårt urval och vilka avgränsningar vi gjort samt

reflektioner kring studiens tillförlitlighet. Slutligen kommer vi presentera hur vi har gått tillväga under analysprocessen och bearbetningen av vårt empiriska material. Arbetsfördelningen är integrerad i avsnittet.

Metodologisk ansats

Vi har valt att undersöka hur skolkuratorer på högstadieskolor förhåller sig till sin profession utifrån subjektiva upplevelser. Av denna anledning ansåg vi att den metodologiska ansatsen i studien skulle lämna utrymme för subjektivitet. Bryman (2011) benämner denna strategi som ett tolkningsperspektiv där fokus läggs på att försöka skapa en förståelse av människors beteenden. Strategin tar hänsyn till den subjektiva innebörden som sociala handlingar kan förstås igenom (ibid.). Kvalitativa forskningsstrategier lägger större vikt vid hur människor uppfattar och tolkar sin verklighet samt att de anammar ett explorativt förhållningssätt. Utifrån detta resonemang ansåg vi att en kvalitativ metod erbjöd oss en strategi som kunde vägleda oss i undersökandet av vårt syfte och besvara våra frågeställningar.

För att besvara våra frågeställningar var det viktigt för oss att våra respondenter kunde uttrycka sig fritt kring de frågor vi ville undersöka. Utifrån respondenternas uppfattningar och tolkningar av sin sociala miljö önskade vi skapa en förståelse för det fenomen vi undersökte i de kontexter där studien ägde rum. Detta ställningstagande binder valet av forskningsmetod till den forskningsdesign vi anammade (Bryman 2011). Den individuella upplevelsen och tolkningen var av betydelse för vårt syfte och frågeställningar. Detta innebar att vi inte sökte komma fram till empiriskt generaliserbara resultat, vilket kan generas genom kvantitativa metoder (ibid.). Vi ansåg därför att det var lämpligast i förhållande till vårt syfte och våra frågeställningar att vi använde oss av kvalitativa intervjuer.

Semistrukturerade intervjuer

Vi fann det svårt att hitta tidigare forskning kring vårt forskningsområde och därför uppstod frågor kring ämnet som krävde utrymme för flexibilitet. Vi ansåg därav att semistrukturerade intervjuer var den mest lämpliga metoden. Intervjuformen gav oss möjlighet att anpassa frågorna och dess ordningsföljd utifrån intervjusituationen, vilket inte skulle vara möjligt genom en mer standardiserad intervjuform (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011). Den

semistrukturerade intervjun ämnar inte undersöka standardisering och jämförbarhet utan öppnar upp möjligheten för att skapa en förståelse för respondenters handlingar och vad dessa skapar i det sociala livet (May 2011). Vidare skriver Bryman (2011) att semistrukturerade intervjuer utgår ifrån ett antal specifika teman, en intervjuguide. I vår intervjuguide (se bilaga 3), fanns det ett tydligt fokus på vilka frågor som var viktiga för att vi skulle kunna besvara våra frågeställningar. Till skillnad från en ostrukturerad intervjuform där forskaren endast utgår ifrån ett PM ansåg vi att den semistrukturerade intervjun kunde fånga in de teman vi syftade till att undersöka samtidigt som vi kunde fånga upp respondentens uppfattning rörande sin sociala miljö. Intervjuformen gjorde det möjligt för oss att under kort tid undersöka respondenternas upplevelser och erfarenheter. Den möjliggjorde även insamling av data där kroppsspråk och känslor kunde ingå (Eriksson – Zetterquist & Ahrne 2011).

De begränsningar som metoden medförde var att vi fick en relativt begränsad bild av fenomenet vi ville undersöka samt att resultatet från intervjuerna presenterar ett samtal som utspelade sig på en specifik plats vid ett tillfälle. För att forskningsresultatet skulle kunna säga mer om det som studerats borde vi även tillämpat andra metoder (Eriksson – Zetterquist & Ahrne 2011). Vi hade till en början för avsikt att utföra en flermetodsstudie där vi ville samla in data genom enkäter kring ungdomars användning av sociala medier för att sedan tillämpa dessa resultat vid utformning av intervjuer med skolkuratorer. Detta angreppssätt hade dock blivit för tidskrävande för denna kandidatuppsats omfång och i samråd med handledare beslöt vi oss därför för att endast använda oss av semistrukturerade intervjuer.

Urval

Urvalsgrupp

Urvalet vi gjorde var ett målstyrt sådant, vilket innebär att studiepopulationen hade en direkt koppling till vårt syfte och våra frågeställningar (Bryman 2011). Vi kontaktade skolkuratorer på högstadieskolor då vår studie ämnade undersöka hur skolkuratorer arbetar med en viss åldersgrupp, högstadieungdomar i åldern 13-15 år. Valet av denna åldersgrupp stod i relation till vårt valda psykosociala utvecklingsteoretiska perspektiv adolescensen. Den sociala identiteten skapas

enligt Eriksson i ett samspel av individuella och kollektiva komponenter (Deschamps 2010). Högstadiet utgör en obligatorisk arena för denna utveckling då alla barn i Sverige har skolplikt upp till nionde klass (Skolverket 2012).

Vår geografiska avgränsning gjordes med utgångspunkt från vår studieort och dess närliggande kommuner. Denna avgränsning gjorde vi av tillgänglighetsskäl, tidsmässiga skäl och ekonomiska skäl. Vi valde att undersöka kommunala högstadieskolor delvis för att vi ville hålla oss inom den kommunala verksamheten för att möjliggöra en förallmänligande av resultatet till liknande kommunala verksamheter. En annan anledning till att de sociala miljöerna vi undersökte skulle likna varandra var för att öka säkerheten i resultatet (Ahrne & Svensson 2011). Vi planerade att göra minst tio intervjuer för att resultaten skulle vara relativt oberoende av enskilda individers uppfattningar och därmed öka resultatens säkerhet (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2011). Slutligen fick vi svar från elva respondenter och således genomfördes elva intervjuer.

Skolorna som intervjuerna genomfördes på skilde sig i storlek och var i kommunen de var belägna. Vissa av skolorna vi besökte låg mitt i samhället medan andra låg mer avskilt. Skolkuratorerna som intervjuades hade alltifrån 300 till cirka 900 elever beroende på om de endast riktade sig till högstadieeleverna eller hela grundskolan. Kommunerna som skolorna låg i skilde sig ifråga om antal invånare, den minsta kommunen hade cirka 10. 000 invånare medan den största hade över 250. 000.

Tillvägagångssätt för att nå respondenter

För att komma i kontakt med skolkuratorer använde vi oss av de kontaktuppgifter som fanns publicerade på respektive högstadieskolas hemsida. Skolorna letade vi upp genom att gå in på de kommuners hemsidor som vi avgränsade undersökningen till, d.v.s. sydvästra Skåne. Efter att vi satt upp en tidsplan för vårt arbete började vi maila skolkuratorer som var aktuella för vår studie (se bilaga 1). Detta mail skickades till över 50 respondenter i närliggande kommuner i relation till vår studieort. Två veckor senare utökade vi området till hela västra Skåne då vi skickade ut vår andra missil (se bilaga 2). Missil kan förklaras som ett erbjudande att delta i en studie (Bryman 2011). Denna missil reviderades med hjälp av handledare innan utskick och vid det tillfället bestämdes också att

intervjutiden skulle sänkas från en timme, som var vår ambition från början, till 30-45 minuter då vi siktade på tio intervjuer. En vecka senare följdes mailen upp genom att vi ringde respondenterna. Det var genom dessa telefonsamtal som de flesta intervjuer kunde bokas medan några bokades via mail.

Intervjuernas utformning

Innan intervjuerna ägde rum utförde vi en så kallad pilotstudie (Bryman 2011) med våra klasskamrater. Pilotintervjuerna gav oss möjlighet att bekanta oss med vår intervjuguide samt öva på hur vi skulle formulera oss för att undvika missförstånd och ledande frågor. Våra klasskamrater gav oss feedback på intervjuguiden, hur vi uppträdde som samtalsledare och hur vi ställde frågorna, vilket hjälpte oss att utforma den guide som vi slutligen använde oss utav (se bilaga 3).

Intervjuerna skedde ute på skolorna för att vi ville möta respondenterna i deras yrkesmiljö och yrkesroll. Vi ämnade med detta val att inte störa kuratorerna på deras fritid då vi undersökte just deras yrkesroll samt att det kunde blivit svårare att tillhandahålla en lämplig miljö för ljudinspelning och eventuella etiska dilemman som skulle kunna uppstå på allmänna platser. Inför intervjuerna mailade vi ut en reviderad intervjuguide (se bilaga 4) till de respondenter som efterfrågade detta. Anledningen till att vi mailade ut en kortare version var för att de stödfrågorna vi hade med oss i vår intervjuguide inte var obligatoriska och således ansåg inte vi att respondenterna behövde förbereda sig på dessa. Vid intervjutillfällena antog vi varannan gång rollen som observatör respektive intervjuare. Detta gjorde vi för att underlätta för respondenten då hen endast behövde förhålla sig till en av oss och därmed enklare kunde fokusera på frågorna. Detta förhållningsätt gav även möjlighet till reflektion då observatören under intervjun kunde få en sammanfattad känsla av samtalet och miljön vi befann oss i medan intervjuaren kunde fokusera på samtalet. Efter intervjun gav vi varandra feedback där vi tog tillvara på våra nyvunna erfarenheter.

Intervjuerna spelades in via diktafon och lades sedan över på våra datorer. Målet var att intervjun skulle hålla sig inom ett spann mellan 30-45 minuter. Dock öppnade vi upp för en möjlighet till diskussion i slutet av varje intervju då

observatören fick tillfälle att påtala om något upplevts oklart eller om någon fråga i intervjubatteriet hade glömt att ställas. Genom att observatören även fyllde denna funktion blev inspelningarna mellan 40-60 minuter långa. Här fick även respondenterna utrymme att diskutera om de upplevde att det hade dykt upp nya frågor hos dem under samtalet.

Analysering av empiri

När vi bearbetade vår data var första steget att transkribera våra intervjuer. Vi valde att transkribera parallellt med våra intervjuer och transkriberade intervjuerna vi själva varit samtalsledare i för att få en bättre bild av innehållet i samtalet som observatören redan tillägnat sig. Detta gjorde vi för att redan under transkriberingen lära känna materialet och kunna ta tillvara på de mönster vi fann i vår data. Detta gällde för alla intervjuer utom en, eftersom vi hade elva respondenter transkriberade observatören det sista samtalet.

Vi gjorde först så kallade råutskrift (Bryman 2011) där allt som sagts skrevs ned. När vi sedan skickade ut en förfrågan om respondentvalidering (se avsnittet om studiens tillförlitlighet) omskrevs transkriberingen. Detta gjordes för att underlätta läsningen för respondenten då alla småord, onomatopoetiska ord och upprepningar tas bort (ibid.). Ännu en gång bytte vi roller och skrev om varandras transkriberingar för att ytterligare bekanta oss med materialet. En fördel med att vi kontinuerligt transkriberade materialet efterhand som vi inhämtade det var att detta underlättade analyseringen av empirin.

Andra steget för att närma oss analysen av materialet bestod av att koda och tematisera empirin. När det gäller semistrukturerade intervjuer sker kodningen i efterhand, så kallad "post-coding". Det innebär att svaren på intervjuens frågor läses igenom och delas in i kategorier där varje svar kan rymma flertalet kategorier (Bryman 2011). Enligt Rennstam och Wästerfors (2011) finns det tre steg för att åstadkomma en analys inom samhällsvetenskaplig forskning. Dessa är att sortera, reducera och till sist argumentera i analysen. Detta ordningssätt försökte vi efterfölja för att ha en riktlinje i vårt sätt att analysera. Vi kodade materialet genom att byta transkriberingar med varandra och använde färgpennor där varje färg representerade ett tema. Vi tematiserade individuellt men diskuterade och reflekterade sedan över vårt material tillsammans utifrån våra

forskningsfrågor och syfte.

Genom skapandet av teman sorterade vi empirin och därmed förenklades reduceringen (Rennstam & Wästerfors 2011). Reduceringen innebar att vi i analysen valde att lyfta fram det som kunde besvara våra forskningsfrågor och därmed uppfylla syftet med studien. Vi beaktade dock att reduceringen måste innebära en ”god representation av materialet” (Rennstam & Wästerfors 2011:202) där vi försökte vara transparenta och lyfte de mönster som vi faktiskt fann under tematiseringen. Argumentation riktad till forskningsvärlden inom samhällsvetenskap är det slutgiltiga skedet av analysen (ibid.). Argumentationen i vår analys skrevs på ett sätt där vi försökte lyfta den vetenskapliga relevansen då vi kopplade vår nyfunna kunskap till redan existerande identitetsutvecklings- och professionsteoretiska begrepp. Vårt mål med detta var att belysa vår empiri på ett sådant vis att vi genom vår studie också kan bidra till kunskapsutveckling (Rennstam & Wästerfors 2011).

Studiens tillförlitlighet

Kvalitativ forskning kan inte använda sig av sannolikhetskalkyler som kvantitativ forskning kan generera för att påvisa sin tillförlitlighet, därför måste kvalitativ forskning göra anspråk på generalisering (Ahrne & Svensson 2011). Vi avgränsade medvetet vårt urval utifrån att vi ville möjliggöra generaliseringsanspråk till andra grupper i samhället som kommer i kontakt med ungdomar i kommunala verksamheter. Fokus med studien var dock inte att relatera resultaten till andra empiriska objekt utan snarare att relatera till mer allmänna teoretiska ramverk. Denna kvalitativa tillförlitlighet bygger på olika fyra delkriterium: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera. Dessa kriterier används för att assimilera begreppen reliabilitet och validitet till en funktion där mätning inte är fokus i undersökningen (Bryman 2011).

Trovärdighet innebär att vi måste säkerställa att undersökningen utförts i överensstämmelse med de forskningsregler som finns samt att respondenterna i undersökningen getts möjlighet att återkoppla till resultatet (Bryman 2011). Detta krav tog vi hänsyn till genom att vi utförde en respondentvalidering. Denna innebar att vi mailade ut en förfrågan till alla respondenter som deltagit i studien

huruvida de ville ta del av transkriberingen av deras intervju (se bilaga 5). Vi angav ett tidsspänn på en vecka för respondenterna att ändra, utveckla eller ta bort något ur materialet. Förfrågan mailades ut till alla och de som tackade ja fick en reviderad version av transkriberingen som beskrivits ovan. Vi utförde detta för att försäkra oss om att det fanns en överensstämmelse mellan våra resultat och de uppfattningar som respondenterna hade (Bryman 2011). Överförbarhetskravet innefattar sedan betydelsen av att beskriva och informera kring alla detaljer som finns i miljön (Bryman 2011). För att uppfylla detta krav gjorde vi i analysen så fullgilla beskrivningar som möjligt av det fenomen vi undersökt för att underlätta bedömningen av hur överförbara resultaten är till en annan miljö.

Det tredje kravet är pålitlighet, vilket innebär att vi bör haft en synsätt som granskar varje del av forskningsprocessen för att skapa en fullständig redogörelse för varje steg undersökningen gör (Bryman 2011). För att uppnå detta krav försökte vi vara så transparenta som möjligt i allt arbete vi utfört samt genom att vi beskrivit arbetsgången så tydligt som möjligt. Nedan diskuterar vi även maktperspektivet som vi varit medvetna om under studiens gång. Möjligheten att styrka och konfirmera är det sista kravet där Bryman (2011) menar att forskaren bör säkerställa att hen handlat i god tro där personliga värderingar och teoretiska val inte påverkat undersökningen och resultatet på ett medvetet sätt. Vi är medvetna om att det inte har gått att ställa sig helt objektiv till vår undersökning då vi valde ett undersökningsområde utifrån vårt eget intresse samt att vi bar på en viss förståelse kring skolkuratorers yrkesroll och ungdomars identitetsskapande. Dock menar vi att vår medvetenhet kring detta och ambitionen att vara transparent i vårt arbete styrker att vi inte medvetet låtit färga vår undersökning.

Maktperspektivet under studiens gång

Vi vill betona att vi under studiens gång och vid bearbetning av materialet hade maktperspektivet i bakhuvudet. Då vi har befann oss i en forskarroll med ambitionen att skapa något som skulle falla in under rubriken kunskap försatte vi oss i en maktposition då vi tog oss rätten att tolka andra människors upplevelser (Kalman 2006). Vi var noga med att inför varje intervju betona att vi inte var ute efter några rätta svar utan att det var respondenternas subjektiva upplevelser vi

ville komma åt. Genom att vi öppnade upp intervjuerna med detta önskade vi att jämna ut den maktobalans som skulle kunna infinna sig i sådana situationer. Kunskapen vi önskade frammana genom vår analys genererades utifrån insamlade erfarenheter. Dessa var kontextuellt beroende och det är viktigt att som forskare vara ödmjuk inför detta (Kalman 2006). Det får inte förglömmas att vi som studenter är präglade av en viss kunskapstradition och att denna förförståelse är formad av begrepp och teorier som vi sedan bar med oss under analysprocessen (ibid.). Genom att vi påminde varandra och respondenterna om denna förförståelse under studiens gång upplever vi att vi förhållit oss så transparenta som det varit möjligt.

Etisk diskussion

Som samhällsvetare tog vi under studiens gång hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning (Vetenskapsrådet 2002). Genom att vi följde kodexens fyra huvudsakliga krav försökte vi utefter bästa förmåga att skydda respondenterna från att känna sig utnyttjade i forskningssyfte (ibid.). Det första kravet som vi tog hänsyn till i vår studie var informationskravet. Detta innebar att respondenterna gavs information om studien innan de tackade ja till ett deltagande. Detta skedde via mail (se bilaga 1 och 2) samt över telefon där vi också informerade respondenterna om metoden då de förväntades medverka aktivt (Vetenskapsrådet 2002.). Nästa krav var samtyckeskravet. Respondenterna informerades om att de när som helst kunde avbryta sitt deltagande även när intervjun var genomförd, detta påtalades vid alla kontakter med respondenterna. När samhällsvetenskaplig forskning bedrivs måste vi ta hänsyn till vilka sociala och psykiska konsekvenser denna kan få för den enskilde, vi kan således inte endast ha forskningen i fokus. Vi måste därför i forskarrollen vara närvarande och ta etiskt ansvar för våra respondenter (Eliasson-Lappalainen & Szebehely 2008). Detta uppfyllde vi genom att vi gav respondenterna tydlig och kontinuerlig information om deras rättigheter under studiens gång.

Det tredje och fjärde kravet är konfidentialitets- och nyttjandekravet där det första innebär att allt material måste förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan tillgå det samt att det ska kodas på ett vis som gör att det inte går att härleda till en

enskild individ. Kravet gäller både under studiens gång samt i det publicerade materialet (Vetenskapsrådet 2002). Detta tillgodosåg vi genom att ingen annan än vi själva har haft tillgång till någon del av materialet. Inga av respondenternas namn eller information som kan härledas till dem skrevs ned eller diskuterades förutom med varandra. Nyttjandekravet innebär till sist att vi som befunnit oss i forskarrollen enbart får nyttja vår data och empiri i samband med vår studie (ibid.), vilket också är det som gjorts.

Det var viktigt för oss i analyseringen av vårt material att vi behandlade det på ett sådant sätt att det inte skulle kunna komma att skada eller kränka någon individ, oavsett om denne har bidragit till studien eller inte. Vi har försäkrat anonymitet för våra respondenter som kan ses som en åtgärd för att garantera att vi inte orsakar psykisk eller social skada i deras privat- eller arbetsliv (Bryman 2011). Vi benämnde därför respondenterna med IP (intervjuperson) 1-11 i analysen för att garantera anonymitet men samtidigt försäkra studiens transparens.

Teori

Här presenteras de teorier vi hade som utgångspunkt i våra forskningsfrågor och som vi kommer att anknyta till i analysen för att rama in och sätta vår empiri i en förståelig kontext och således göra materialet begripligt. I samband med teorierna kommer vi lyfta de nyckelbegrepp vi funnit relevanta för att skapa mening i analysen.

Identitetsutvecklingsteori - Adolescensen

Utvecklingsteori beskriver hur människan utvecklar sin identitet, egenskaper och känsla av vem vi är i de olika sociala grupper vi befinner oss inom från det att vi är små barn (Tajfel 2010). Den teori vi antagit är Erikssons utvecklingsteori med fokus på adolescensen som infinner sig mellan åldrarna 13-19 år (Karlsson 2012). Vi finner adolescensen intressant då vi menar att denna teori fortfarande är aktuell trots att samhället förändras och de sociala arenorna byts ut. Adolescensen präglas av de två nyckelorden *förvirring* och *identitet* (Karlsson 2012). Eriksson menar att dessa två begrepp står i konflikt med varandra då det är under detta steg som den unge söker efter sin identitet. Osäkerheten i detta skapar förvirring och den unge prövar sig fram genom att anta olika roller i nya gruppkonstellationer. Den unge

går traditionellt från att vara barn i en familj till att bli en egen individ och skapa sig en ny grupp tillhörighet (ibid.). Denna tid utmärks av både psykiska och fysiska förändringar, så som puberteten (Lalander & Johansson 2012).

Sociala medier erbjuder ungdomar oändliga möjligheter till kommunikation och virtuell socialisering med andra. Adolescensen präglas utav sökande och det är en naturlig del av den unges utveckling att vara nyfiken på det som är förbjudet (Lalander & Johansson 2012). Detta innebär nya möjligheter men också problem för de unga. Det sociala samspelet underlättas genom fri tillgång till nätet, individen kan testa olika identiteter i olika forum, möta nya människor över chattar, experimentera och upptäcka. Men nätet innebär också nya faror som t.ex. grooming och nätmobbning (ibid.). Nyfikenheten och möjligheten att vara anonym på nätet öppnar upp för vad Lalander och Johansson (2012) beskriver som sociala experiment. Om den unge lyckas skapa sig en trygg identitet menar forskare att den individen också lyckas bättre senare i livet (Karlsson 2012). Dessa individer har bra självkänsla, presterar bra i skolan och har goda sociala relationer (ibid.).

Vi har valt den här teoretiska ingången då perspektivet betonar hur ungdomars utveckling präglas av deras sociala miljö. När socialisationsagenter förändras så förändras även de sociala förutsättningarna för identitetsskapandet. Vi vill använda oss av denna teori för att undersöka hur skolkuratorerna kan förstå hur de ungas utveckling och identitet påverkas i relation till hur de idag använder och kommunicerar på sociala medier. Vi kommer använda adolescensens två nyckelbegrepp *förvirring* och *identitet* för att skapa förståelse för hur och varför unga använder sig av sociala medier. Begreppen kommer även användas för att belysa vilka för- och nackdelar sociala medier kan innebära för ungdomarnas psykosociala hälsa och utveckling.

Professionsteori

Skolkuratorer befinner sig inom en dynamisk organisation som förändras med samhällets normer och nya system. Det är också en organisation bestående av olika professioner och aktörer vars mål kan te sig något skilda, vilket kräver en

samverkan på olika nivåer (D-Wester 2005). Av denna anledning har vi valt att studera vårt forskningsresultat utifrån professionsteori. Teorin hjälper oss att skapa förståelse för vad skolkuratorns arbete och profession innebär samt hur professioner och aktörer inom en organisation verkar och påverkar varandra. Genom professionsteori ämnar vi att öka förståelsen för hur skolkuratoren som profession påverkas av föränderliga organisationer i föränderliga samhällen.

Brante (2009) skriver att begreppet *profession* är centralt för förståelsen kring både samhällsutvecklingen i stora drag men även för att förstå samhällsdynamiken på organisations- och interaktionsnivå. Ett återkommande namn inom professionsforskning är Andrew Abbott och hans verk *The System of Professions* (1988). Abbotts (1988) teori bygger på att professioner utgör ett socialt system där det finns ett ömsesidigt beroende mellan professionerna. Inom systemet har professionerna olika typer av *jurisdiktion*. Jurisdiktion innebär att professionen har ensamrätt på sina arbetsuppgifter och autonomi i sin avgränsade kunskap (Levin, 2013). Professioner är politiskt konstruerade och har monopol på sina arbetsuppgifter genom statlig auktorisation, vilket förbinder dem till olika samhällsintressen (ibid.). Det professionella arbetets utrymme för autonomi är beroende av vilka förutsättningar organisationen har ekonomiskt och politiskt. De villkoren beslutar i vilken grad deras självständiga beslutsfattande får uttryck i förhållande till andra intressen och makthavare (Brante 2009).

Ett annat centralt begrepp inom professionsforskning är *handlingsutrymme*, vilket Levin (2013) menar uppstår i mötet mellan byråkrati och profession. Byråkratins recept på rutiner och standardiserade handlande blir i mötet med professionens autonomi och handlingsutrymme omvandlat till något mer mänskligt och personligt i kontakt med brukare (ibid.). Handlingsutrymmet infattas därför av både byråkratins ramar som styrs av politiska direktiv men även av den professionellas tolkningar av sina arbetsuppgifter (Lipsky 1980). Brante (2009) har utifrån karaktäristiska drag från forskningens beskrivning av professionsbegreppet kommit fram till följande definition:

Professionella yrken är i något avseende organiserade, relativt autonoma bärare och förmedlare av samhälleligt sanktionerade, abstrakta

kunskapssystem som ger dem förmågan att utföra handlingar som uppfattas som svåra, skickliga och värdefulla av allmänheten/klienten (Brante 2009:28).

Socionomers profession kopplas samman med beskrivningen av semiprofessioner. Det innebär ett arbete inom byråkratins spelregler samtidigt som det ställs krav på självständigt arbete (Levin, 2013). Arbetet innebär därför två skilda processer, byråkratisering och professionalisering. Detta ställer krav på att socialarbetarna ska lyckas översätta byråkratins enkla arbetsuppgifter med professionens specialistkunskap, jurisdiktion och handlingsutrymme i de komplicerade fallen. Det innebär att socionomernas position ofta är underordnad politiskt byråkrati samtidigt som de befinner sig i organisationens främsta led att besluta kring människors livsvillkor utifrån sin profession (ibid.).

Utifrån begreppet *semiprofession* kommer vi i analysen att lyfta fram vad det innebär för skolkuratorers yrkesroll i relation till byråkratins spelregler och professionens självständighet. Vi kommer också lägga fokus vid att analysera vad som tillskrivs profession som skolkurator och vilka förväntningar som finns på rollen. Begreppet *jurisdiktion* kommer att användas för att beskriva skolkuratorers arbetsuppgifter inom sin profession samt i relation till andra professioner. Slutligen kommer begreppet *handlingsutrymme* tillämpas för belysa skolkuratorernas utrymme för sitt handlande och uppdrag inom en organisation. Begreppen jurisdiktion och handlingsutrymme anser vi skapar större förståelse för skolkuratorernas möjligheter och begränsningar inom sin profession. Genom dessa begrepp skapas möjlighet att studera variationer kring hur skolkuratorerna beskriver sin profession och sitt sammanhang. Vår förhoppning är att genom en kombination av utvecklingsteori och professionsteori i vår analys belysa hur ungdomars användande av sociala medier påverkar skolkuratorns profession och arbetsuppgifter.

Analys

Resultatet av empirin mynnade ut i tre huvudteman som vi kopplat till våra forskningsfrågor, under dessa följer underteman där vi redogör för de mönster vi

funnit ut under datainsamlingen. Vi kommer inleda varje avsnitt med en kort presentation, därefter följer ett redovisande av empiri där vi med hjälp av citat demonstrerar de övergripande mönstren vi funnit ut. Vid citat kommer respondenterna benämnas med IP (intervjuperson) 1-11. I slutet av varje avsnitt kommer vi sammanfatta dess analytiska huvudpoänger kopplat teori och tidigare forskning.

Identitetsskapande och kommunikation på sociala medier

De mönster vi kommer presentera under detta tema har vi kunnat skönja utifrån kuratorernas beskrivningar av hur och varför unga använder sig av sociala medier. Temat står i relation till vår första forskningsfråga där vi intresserade oss för hur skolkuratorn kan förstå ungdomars identitetsskapande och kommunikation inom ramen för sin profession och psykosociala kompetens.

Sociala medier - En högst verklig arena

Skolkuratorerna menade att sociala medier är en del av ungdomarnas verklighet, att de inte skiljer på den verkliga och virtuella världen på samma sätt som skolkuratorerna gjorde. Av denna anledning ansåg alla skolkuratorerna att det var viktigt att skapa sig en förståelse för hur och varför unga använder sociala medier.

[...] ”gå in på Internet” finns ju inte för dem för att de föds ju in i Internet.
/IP 6

Vissa av våra respondenter uttryckte att de utifrån sin psykosociala kompetens hade en annan förståelse för elevernas utveckling än andra professioner på skolan. En del av deras roll under elevernas identitetssökande och förvirring var att normalisera tankar och känslor som kunde uppstå under adolescensen. Många respondenter ansåg ifråga om ungdomarnas identitetsutveckling att deras psykosociala kompetens var betydelsefull på skolan för att kunna skilja på vad som kan anses vara pubertala förändringar eller eventuell psykisk ohälsa.

[...] alltså vara högstadieelev är per definition att ha [...] dålig självkänsla.
/IP 6

De kuratorer som lyfte detta fenomen i vår undersökning menade att de med sin jurisdiktion måste verka som guide i detta för eleverna, men även för lärare och vårdnadshavare då fler kuratorer menade att språkbruket på sociala medier normaliserar ord som depression och ångest. Innebörden av diagnosen går därmed användaren förbi, både på sociala medier och på andra arenor. En kurator uttrycker sig följande:

[...] ”ja de har ångest”, alla har ångest på något sätt. Nu för tiden har alla ångest och alla [...] är deprimerade och alla, alltså så. /IP 4

Många av kuratorerna menade att ungdomar använder sociala medier för att bekräftelsen på nätet är annorlunda då normerna som råder på sociala medier skiljer sig från andra arenor som t.ex. skolan. Detta, menade våra respondenter, påverkade ungdomarna i identitetssökandet då de kunde välja vilken roll de ville ikläda eller vilken bild de ville visa upp på olika forum, öppet eller anonymt. Ju mer eleverna passade in i normen för det aktuella forumet desto fler ”likes”, eller gilla-markeringar, fick de. En skolkurator beskriver det så här:

[...] man vill vara någon, finnas där. Jag menar, det är ju en slags bekräftelse på [...] att man syns. /IP 6

Skolkuratorerna menade att sociala medier är en reell arena där eleverna får bekräftelse i sitt identitetssökande som infaller under adolescensen. Allen et al. (2014) menar att unga utforskar nya identiteter samtidigt som de vill få sin identitet bekräftad i olika kollektiva sammanhang där sociala medier är en kanal för de unga att få denna bekräftelse. Att få sin identitet och sina egenskaper bekräftade av en eller flera grupper genom bl.a. sociala medier påverkar den unges självbild (Allen et al. 2014). Schillaci (2015) beskriver detta fenomen genom begreppet ”Selfie esteem” och menar att kommunikation genom bilder är ett sätt att bygga på sitt självförtroende i tonåren.

Adolescensens nyckelord *förvirring* (Karlsson 2012) vill förklara identitetssökandet då den unge experimenterar med olika sociala identiteter. Skolkuratorerna menade att vara både nyfiken och osäker på sig själv hör till den

naturliga utvecklingen hos eleverna men att den virtuella arenans normer kan krocka med övriga fysiska arenor. Det fanns en uppfattning hos skolkuratorerna att vuxna måste tala om kommunikationen på sociala medier med eleverna rörande vilka konsekvenser denna kan få ifråga om elevernas psykosociala utveckling och hälsa.

Skolkuratorerna uttryckte en vilja om att verka som en guide mellan ungdomarnas virtuella och fysiska arenor då de hade en annan syn än ungdomarna på förhållandet mellan dessa världar. Vuxna som inte kan tillskrivas titeln digital urinvånare har ett mer kritiskt förhållningssätt till nätet till följd av deras livserfarenhet som gör att de kan förhålla sig mer distanserat (Dunkels 2009). Detta förhållningssätt kunde vi skönja hos våra respondenter där vi uppfattade att den huvudsakliga utmaningen låg i att förstå kommunikationen och normerna som råder på sociala medier för att kunna arbeta förebyggande och främjande på ett sätt som var tillgängligt för eleverna.

Det sociala samspelet

Många respondenter uttryckte en oro över att leken och andra sociala aktiviteter försvann från skolgård och korridorer för att istället ersättas av tekniska prylar och sociala medier. Oron grundade sig i att fysiska aktiviteter ofta lägger en grund för det sociala samspelet:

Alltså, någonstans så behöver de också leka, det är ju där de, det är ju där de lär sig också. [...] Alltså... Genom och, och göra [...] rollspel och allt, det är ju där de träffas. [...] Alltså man ska ju bli en social varelse, det är ju det som är meningen. /IP 1

Kuratorerna menade att det blir svårare för ungdomarna att hantera sina känslor i en fysisk grupp om de går miste om det sociala samspelet. De får det svårare att uttrycka sig verbalt men också att läsa av andra människors signaler som kroppsspråk, mimik och tonlägen när de inte umgås fysiskt i samma utsträckning enligt många av skolkuratorerna. Dock menade kuratorerna att kommunikationen över sociala medier också i många avseenden var positiv, som t.ex. i

glesbygdskommuner där sociala medier möjliggjorde att ungdomarna kunde känna sig inkluderade trots långa avstånd till sina vänner:

[...] eleverna bor med långa avstånd emellan och det är inte alltid naturligt att man kan ta sig till en kompis. [...] Där blir ju sociala medier en fantastisk möjlighet för dem att umgås och känna sig som en del av det sociala sammanhanget där även om man inte träffas fysiskt. /IP 3

Enligt kuratorerna skedde kommunikationen bland ungdomarna inte enbart genom sociala medier utan inbegrep även att tala om sociala medier. Många av skolkuratorerna kunde ge oss exempel på hur eleverna satt med sina mobiltelefoner eller datorer i korridorerna och visade varandra saker på skärmen. En kurator berättade att det kunde vara svårt att upptäcka om någon elev var exkluderad när i princip alla elever satt med sin dator, platta eller mobiltelefon:

[...] och det är ju lite grann så att det är jättesvårt att upptäcka om någon är utanför. [...] för att alla idag, sitter någon med sin telefon själv så tänker man "ja, ja, den har kontakt med någon" eller så. Och så, det är jättesvårt [...]. /IP 11

Margalit (2010) beskriver hur ensamhet i relation till sociala medier är individuellt. Ungdomar som har det svårare med sociala relationer mår bättre om de kan socialisera på internet, vilket också lyfts fram av Allen et al. (2014). Dock kan sociala medier ses som en riskfaktor för den psykosociala utvecklingen om de används som flykt från verkligheten eller bidrar till alienation och ett frånvändande från vänner och familj (Allen et al. 2014, Margalit 2010). Barn och unga har ett grundläggande behov av att känna sig inkluderade i en grupp och att barn som känner sig exkluderade ofta utvecklar en känsla av otrygghet som växer med åren (Margalit 2010).

I grupper skapas gemensamma kulturer och kreativa frizoner där individen fritt kan uttrycka och laborera med sin identitet i samspel med andra (Lalander & Johansson 2012). I en grupp kan ungdomen också uppmärksamma sina egenskaper och utveckla de som uppfattas som positiva (ibid.). Denna del av

identitetsutvecklingen där ungdomarna lär sig det sociala samspelet riskerade att hämmas på grund av teknologins framsteg menade vissa kuratorer. Andra kuratorer pekade däremot på motsatsen, nämligen att sociala medier möjliggjorde en virtuell grupptillhörighet som får ungdomarna att känna sig inkluderade vilket är positivt för den psykosociala hälsan.

För- och nackdelar med sociala medier

Utifrån ovanstående presentation av skolkuratorernas beskrivningar av ungdomarnas identitetsskapande och kommunikation lyfter vi nedan vilka för- och nackdelar användandet kan få för de ungas psykosociala utveckling. Temat står i relation till vår andra forskningsfråga.

Den ständiga uppkopplingen i skolan

På nästan alla de skolor vi besökte berättade skolkuratorerna att eleverna fick tillgång till en egen dator eller surfplatta i lärosyfte. Kuratorerna uppfattade då att vissa elever fick svårt att koncentrera sig på skolarbetet. Även mobiltelefoner i klassrummen ansågs av kuratorerna vara en bidragande faktor till koncentrationssvårigheter och inte bara störa ägaren till telefonen utan också andra elever runt omkring. Respondenterna upplevde att eleverna hade svårt att stänga av från sociala medier under lektionerna vilket de ansåg försvårade för en trygg utveckling i klassrummen. Kuratorerna menade att de unga både ville, men också kunde känna en press på att alltid vara delaktig på sociala medier även under lektionstid.

[...]. Jag var inne och kollade hur det funkade i klassen och så och då satte jag mig bredvid en. Ja, och då var hon inte, då gjorde hon inte det hon skulle. För hon skulle *bara* [...] kolla Facebook, hon skulle *bara*. Jag tror att man lätt, man kan dras lite till det så [...] absolut är det fler störmoment på, på lektionerna också [...] utifrån att man, det här ständiga, vara uppdaterad, ”vad händer?”. /IP 9

En kurator menade att barn och unga som redan hade koncentrationssvårigheter kunde missgynnas av tillgången till sociala medier på lektionerna. Kuratorn menade att det är de vuxnas ansvar att initiera att en regel behövs för att skapa

lika förutsättningar för alla elever att klara målen. För att engagera eleverna berättade kuratorn vidare att ungdomarna själva har fått vara med och komma fram till en lösning, den så kallade mobilparkeringen:

Lektionerna ska vara [...] mobilfri tid. Så [...] flera lärare har liksom en kartong som det står "mobilparkering" på. /IP 5

Det fanns olika varianter av "mobilparkering" på de flesta skolor vi besökte och även regleringar för användandet av dator och plattor i klassrummen. Respondenterna berättade att eleverna de pratat med tyckte det var positivt att få pausa från sociala medier:

[...] Det är nästan lite som alltså att man är beroende, ett beroende. "Åh" de måste ha sin telefon och kolla men sen när de väl har kommit över det så tycker de det är skönt att slippa. /IP 10

Flera respondenter beskrev hur eleverna själva upplevde att de kunde koncentrera sig bättre utan den ständiga uppkopplingen på sociala medier, vilket kuratorerna uppmuntrade. Där eleverna fått vara med och göra upp regler kring användningen av teknik och sociala medier upplevde skolkuratorerna att de också efterföljdes. När barn ges möjlighet att verka autonomt ökar detta också deras självständighet (Johansson, Lindgren & Hellman 2013).

Unga som får det svårare att koncentrera sig på sitt skolarbete kan leda till försämrade skolresultat och därmed sämre psykosocial hälsa (Lundin 2014) samtidigt som D-Wester (2014) skriver att det är en skyddsfaktor att lyckas i skolan. Kuratorerna menade att tekniken ställer nya krav på skolorna ifråga om utbildningsformer då sociala medier beskrevs som en virtuell arena som överlappar andra fysiska arenor. Många kuratorer menade att vuxna i skolan måste se till dessa risk- och skyddsfaktorer för att kunna ta ansvar och sätta gränser. Detta för att kunna främja en trygg identitetsutveckling och god psykosocial hälsa hos eleverna.

Sexualitet

Många skolkuratorer tog upp ämnet sexualitet under intervjun då de upplevde att eleverna sökte bekräftelse och undersökte sin sexuella identitet genom bilder och videor på sociala medier. De beskrev hur sociala medier och internetsidor gjorde det lättare för ungdomarna att söka sig till t.ex. porrsidor som kunde ge en felaktig bild av sex. Några respondenter berättade hur de som kuratorer ofta fick prata med eleverna om den emotionella biten av sex och samlevnad som inte tas upp på biologilektionerna som t.ex. vikten av samtycke vid sexuella handlingar.

[...] eleverna har en ganska skev bild säger jag då, tycker jag. [...] Det är min uppfattning av sex och samlevnad. [...] många refererar sig just till nätet och Google och... [...] liksom vad de hittar där. /IP 8

Många av kuratorerna hade stött på grooming som kunde påverka ungdomars identitetsutveckling och självbild negativt då de elever som drabbades kunde få känslan av att det var deras fel. En kurator berättar:

Först alltså, ja de tycker det först är skrämmande men bara någonstans att de får klart, för det är ju inte de som gjort något fel så att säga utan det är ju de här andra, vuxna män som, ofta män faktiskt, som skickar bilder och har konversationer som helt oacceptabelt. Som man inte har med 13, 14, 15-åriga tjejer, det är [...] inte okej. /IP 10

Kuratorerna tyckte dock inte att det enbart var negativt att ungdomarna sökte information om sex på nätet då det också fanns många bra forum som de själva tipsade ungdomarna om (se bilaga 6). En respondent berättar hur hen nådde ut till ungdomarna via sociala medier:

[...] om jag lägger upp något på Facebook om [...] HBTQ-frågor till exempel [...] då signalerar jag till ungarna att det är okej med mig [...] och då går de kanske in på den länken och kollar och läser och sen så kanske det gör att de vågar komma och prata om det. /IP 2

Det verkade vara viktigt för kuratorerna att visa öppenhet och acceptans för alla typer av sexualitet. Detta så att de unga kunde känna sig trygga att prata om sin

sexuella identitet om de behövde råd och stöd eller ville komma i kontakt med t.ex. en ungdomsmottagning.

Att utforska sin sexualitet under adolescensen är en del av den fysiska och psykosociala utvecklingen (Schillaci 2015). Lalander och Johansson (2012:165) återger Giddens resonemang om att det senmoderna samhället skapar fler möjligheter till sexuell frigörelse men att moraliseringen kring sex fortfarande kvarstår på grund av seglivade könsnormer. Den traditionella ungdomsforskningen delar upp kön i killar och tjejer där mannen står som norm. Denna norm kritiseras av feministisk forskning och på senare år har fler dimensioner av kön accepterats. Konstruktionen av hur en man respektive en kvinna ska vara lever ändock vidare på sociala medier. Normer är kollektiva förväntningar som påverkar hur de unga utvecklar och utforskar sin identitet och sexualitet samt hur de ser på sina kroppar (Lalander och Johansson (2012).

Grooming är ett brott som ökar allt mer i och med tillgången till anonyma konversationer (Schillaci 2015). Groomare verkar oftast under ett figurerat namn för att få kontakt med barn över nätet (Polisen.se odaterat). Mörkertalet vid grooming är stort och ett barn som utsätts för grooming kan uppleva skuld och skam över vad som hänt och behöver oftast någon att prata med (Schillaci 2015). Kuratorerna som stött på grooming var tydliga med att betona att det aldrig var elevernas fel och hade uppfattningen om att det var den sexuella nyfikenheten hos ungdomarna som utnyttjades av groomarna.

Anonymitet

I samband med frågan hur sociala medier påverkade ungas psykosociala utveckling kom ämnet anonymitet upp under alla intervjuer. De flesta kuratorer menade att vad som verkade driva ungdomarna till att vilja vara anonyma på sociala medier var nyfikenhet och bekräftelse där anonymiteten kunde liknas med en frihetskänsla. Anonymiteten kunde dock även fungera som en kanal där ungdomarna fick ut frustration de bar på, ofta på bekostnad av någon annan:

Det är rätt så bekvämt. [...] Det blir på något sätt en ventil [...] för att pysa ut frustration som man bär på av olika anledningar. /IP 3

Kuratorn som citeras ovan menade även att anonymitet påverkar den psykosociala utvecklingen då ungdomarna kunde ha svårt att lita på sina vänner. Kuratorn menade att eleverna nästan kunde uppfattas som paranoidea. Om det skrevs något elakt på sociala medier av en anonym förövare kunde offret känna sig osäker och otrygg. Framför allt kunde det vara en svår situation att lösa om den unge trodde sig veta vem det var men att det inte finns några bevis.

[...] den som blir utsatt och kanske får det anonymt så, det är jättejobbigt alltså. [...] för ofta [...] tror ju den att den vet vem det är... [...] På typ inläggen eller frågorna eller... [...] kommentarer eller så. /IP 5

Ungdomens sociala identitet påverkar självbilden (Allen et al. 2014) och många respondenter menade att det som händer på sociala medier hänger med på andra sociala arenor och påverkar ungdomarnas känsla av trygghet i skolan. Att känna sig otrygg i sin sociala miljö påverkar den psykosociala hälsan (Allen et al. 2014), vilket många kuratorer definierade som en riskfaktor för en trygg identitetsutveckling. Att vara anonym eller att kunna verka under ett figurerat användarnamn är en funktion som finns på de flesta sociala medier (Dahlstrand & Svensson 2013). De flesta av kuratorerna beskrev dock även anonymiteten som något positivt i liknande ordalag som Margalit (2010): att anonymiteten kunde vara ett sätt för socialt utsatta elever att upprätta vänskapsrelationer och våga uttrycka sin identitet.

Kränkningar

Många av respondenterna menade att kränkningar på nätet har normaliserats och att ungdomars kommunikation på sociala medier idag skiljer sig från övriga fysiska arenor. Kommunikationen påverkas av att den ofta sker i forum där många har tillgång till deras bilder och texter. Kuratorerna menade att denna icke-verbala kommunikation kunde leda till konflikter mellan eleverna och att kommunikationen på nätet har antagit en hårdare ton än vad kuratorerna upplevde förekom i skolan:

[...] Alltså, det är inget konstigt att bli kallad både det ena och det andra [...] som kanske är svårare face to face, jag vet inte. Men [...] man får nästan räkna med att ta lite skit på nätet. /IP 9

Ingen av våra respondenter menade att de skiljer på kränkingsärenden som skett virtuellt eller i den fysiska skolmiljön och de flesta hade integrerat nätkränkningar i skolans likabehandlingsplan:

[...] det gör ingen skillnad för mig om du säger det på telefon, sms, i Snapchat, Facebook, skriver på någons skåp eller säger det till någon. /IP 7

Kuratorerna menade att ungdomar inte längre kan freda sig från kränkningarna då det följer med dem vart de än går via sociala medier. En kurator beskrev hur utsatta elever förr ändå kunde ha sin fristad utanför skolan men att den ständiga uppkopplingen försvårar detta för eleverna. Många av kuratorerna menade att de alltmer måste jobba med konflikter som uppstått utanför skoltid då dessa påverkade relationen mellan eleverna och försämrade klimatet i klassrummen. Detta ledde till att kuratorerna kände att det var viktigt att prata med eleverna om att en kompisrelation på nätet bör vara lika bra som i övriga livet.

Då får jag också sådana samtal, ”vad tycker du är vän? Hur betar man sig mot vänner? Ska man ha vänner inne på, [...] på Facebook och andra sidor som är elak mot en? Som är dum mot dig, som är dum mot dig inte bara där inne utan när du träffar vännen *här*, är man en vän då?” ”Nej jag-” Och så får man jättemycket sådana samtal. /IP 9

Under adolescensen bryter individen sig fri från familjen och kämpar för att bli oberoende (Lalander & Johansson 2012). Detta sker genom att individen under puberteten blir självcentrerad och söker bekräftelse i nya grupper och sociala sammanhang (ibid.). Då sociala medier skapar en global arena för ungdomars identitetssökande kan inte individen endast förankra sig till en grupp i taget utan måste förhålla sig till många olika aktörer. Detta uppmanar till en flexibel identitet som ställer nya krav på hur individen måste hävda sin tillhörighet i den virtuella gruppen (Johansson, Lindgren & Hellman 2013). Ungdomskulturen på nätet idag

använder nya symboler som substitut för den förlorade tysta kommunikationen (Dunkels 2009), vilket kan bekräftas av skolkuratorerna då de uppgav att många av eleverna använde sig av sociala medier där bl.a. bilder utgjorde den huvudsakliga kommunikationen.

Många kuratorer använde sig av uttrycket ”aldrig fri” när de talade om de ungas användning av sociala medier och menade att villkoren för relationsskapande och maktutövande mellan individer hade förändrats både på fritiden och i skolan. Som beskrivits ovan kunde sociala medier vara positivt för ungdomar som upplevde att de får uttrycka och utveckla sin identitet och upprätta relationer på sociala medier men nätkränkningar och näthat var ett annat fenomen som sociala medier medförde.

En profession i förändring

I ovanstående teman presenterades hur sociala medier har blivit en arena för ungdomarna att söka sin identitet och kommunicera samt vilka konsekvenser detta kan få för deras psykosociala utveckling. I följande tema redogörs hur detta kan påverka skolkuratorns profession och vilka eventuella utmaningar det kan innebära, vilket står i relation till studiens tredje forskningsfråga.

En beskrivning av kuratorsrollen

Många av kuratorerna ansåg sig kunna vara ett substitut för föräldrar eller en vän för ungdomarna på skolorna. De upplevde att eleverna såg dem som en annan vuxen på skolan som de kunde få prata av sig hos. Begrepp som vägledare och guide framkom i vissa intervjuer när kuratorerna beskrev hur de ville att deras roll ska verka för de unga.

[...] om jag ska förklara det så tycker jag att jag ska vara en guide in i vuxenlivet och det kan vara precis vad som helst i den här guidningen därför att varje person har sin egen agenda. /IP 2

Skolkuratorerna menade att vilka förhoppningar elever, vårdnadshavare och personal hade på skolkuratorns yrkesroll var betydelsefulla faktorer som påverkade deras arbete. Detta blir tydligt i citatet nedan där övriga professioners

förväntningar på kuratorns roll påverkade handlingsutrymmet och förutsättningarna i arbetet:

[...] rektorer som inte släpper in en eller lärare och rektorer som tycker att man ska vara någon slags trollspö-grej som någon kommer med och då har de kanske jobbat med en elev i ett halvår sen kommer de ”ta hand om den här eleven” [...] Ska jag liksom ta fram trollspöet och liksom ”hokus pokus nu är du en skötsam elev”? /IP 2

Något som var gemensamt för alla skolkuratorers beskrivning av sitt arbete var att de verkade på olika nivåer: individnivå, gruppnivå och organisationsnivå. På individnivå framkom det att enskilda samtal med eleverna var en stor del av deras arbete. Genom samtalen lyfts de unga och blir bekräftade, vilket främjar deras hälsa menade vissa skolkuratorer. Alla kuratorer berättade att de försöker vara ute i korridorerna för att vara synliga, så att de inte är främmande för eleverna.

Jag försöker inte att stänga in mig på kontoret [...] Jag tänker mer såhär att om alla vet vem jag är och om jag har en någorlunda relation med de flesta [...] att de flesta känner igen mitt ansikte, då känner jag att det är ganska mycket vunnit, för då vet de vem jag är och ungefär vad jag gör och det blir mindre stigmatiserade kanske att komma till mig. /IP 7

Ett arbete på gruppnivå innebar för många av skolkuratorerna att vara tillgänglig för alla grupper i anslutning till skolan, dvs. elever, lärare och vårdnadshavare. På organisatorisk nivå hade samtliga kuratorer en central roll att samverka med andra aktörer både inom och utanför skolan.

Att samtal var det arbete som de flesta kuratorer ägnade mest tid åt är inte ovanligt för socialarbetare då den huvudsakliga hjälpen socialarbetare utför är att hjälpa genom samtal (Svensson, Johnsson & Lannemets 2008). Att aktivt göra sig synlig i olika sammanhang på skolan för elever, lärare och även föräldrar är en förutsättning för att kunna utföra sitt arbete (D-Wester 2005). Johnsson och Olofsson (2015) skriver att inom skolkuratorernas organisation verkar många olika semiprofessioner, vilket gör samverkan ytterst relevant då samverkan inte bara skapar samarbete utan också relationer (ibid.).

Självständigt arbete i elevhälsoteamet

Enligt skolkuratorerna var det upp till dem själva att tolka och utforma sin roll som psykosocial kompetens i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet på skolorna.

[...] det är det som är så häftigt med att jobba som skolkurator, att man bestämmer själv över vad ha för vad man ska göra av det. Jobbar man på socialförvaltningen så har man en väldigt strikt så regelbok vad man ska göra och vad man inte ska göra men som skolkurator så finns det ingen arbetsbeskrivning, det finns ingen arbetsbeskrivning utan man gör vad man vill. Ja alltså så för i perioder så kan jag ju tycka det är ”åh gud vad jag vill jobba med grupper” ja då gör jag det [...] /IP 2

Begreppen förebyggande och främjande förekom i samtliga intervjuer i samband med sociala medier. Vissa använde begreppen för att beskriva hur de arbetade och andra för att beskriva sin önskan om att arbeta på detta vis:

[...] Tanken är ju faktiskt att vi ska jobba mer förebyggande och hälsofrämjandet, det står ju överallt... men tyvärr så har det väl varit lite så att vi mest jobbat åtgärdande [...] /IP 11

Att använda det egna omdömet i arbetsuppgifter som inte på förhand kan bestämmas hur de ska organiseras kallas för *diskretion*. Diskretion förutsätter ett visst ansvar för professionen och en medvetenhet om hur olika beslut och arbetsmetoder kan komma att påverka klienter, brukare eller elever (S. Wingfors 2004). I Socialstyrelsens (2014) vägledning för elevhälsan framgår exempel på förebyggande och hälsofrämjande arbete. Utöver dessa exempel hade skolkuratorerna utrymme att själva bestämma över arbetets utformning.

Handlingsfriheten och det självständiga arbetet vilar inte enbart på teoretisk och praktisk kunskap utan måste också inbegripa etiska och moraliska värderingar (S. Wingfors 2004). De olika värdena är upp till varje skolkurator att bedöma och kan vara ytterligare en faktor som avgör hur de bedriver sitt självständiga arbete. Att vara socialarbetare innebär också ett ansvar för vilken norm en stödjer, en

reflektion kring sina handlingar är ett måste skriver Svensson, Johnsson och Laanemets (2008).

Med stöd i redovisad empiri och ovanstående forskning föreföll det som att många faktorer inverkar på huruvida skolkuratorerna upplevde att de har utrymme att arbeta kring sociala medier. Vissa skolkuratorer uppgav att det är deras eget ansvar att möjliggöra detta arbete då deras arbetsuppgifter är fria att forma, medan andra menade att det åtgärdande arbetet tar upp så mycket tid att de fann det svårt att reformera sina arbetsuppgifter.

En förskjutning i handlingsutrymmet

Alla skolkuratorer menade att det var viktigt att vara uppdaterad för att de unga skulle känna att de förstod vad eleverna pratade om när samtal handlade om sociala medier:

[...] självklart, alltså ska man jobba med ungar måste man hänga med för att annars så, det är ju inte lönt att liksom [...] För man blir inte trovärdig om man inte hyffsat håller sig uppdaterad sen menar jag inte att man ska vara en wizard på sociala medier men man ska ha lite koll i alla fall. /IP 2

Genom intervjuerna framgick det hur kuratorerna upplevde att många av eleverna hellre vände sig till skolkuratoren än föräldrarna när det gällde sociala medier. Det framkom också en vädjan från kuratorerna om att föräldrar borde ta ett större ansvar för ungdomarnas användning av sociala medier. Många av respondenterna ansåg att föräldrar lade ett stort ansvar på skolan och påpekade att vårdnadshavares intresse för sociala medier borde vara större:

[...] väldigt många föräldrar skulle säga att ”nej jag skulle aldrig släppa ut mitt barn ensamt på [en central plats i staden] klockan elva en lördagskväll” men dem har inga problem att ge en Ipad med full internet access till sina barn och bara ”gör vad du vill” [...] ”gå du in på vilka sidor du vill, jag har ingen aning om vad du gör för jag förstår mig inte på den där tekniken”. Det tycker jag är väldigt oansvarigt. /IP 7

För semiprofessioner är relationen till deras arbete komplex då deras uppgifter ständigt förändras. Externa effekter så som teknologi, politik och andra sociala krafter, menar Abbott (1988), påverkar professionens upplevelse och relation till sina arbetsuppgifter. Ny kunskap, nya metoder och nya förhållningssätt gör att professionens kunskapsbas och kompetens förändras, vilket i sin tur förändrar arbetet.

Kuratorerna upplevde att var en otydlig gräns för vad som var kuratorns respektive vårdnadshavares ansvar när det kom till sociala medier. Deras profession verkade vara känslig för externa effekter, så som ungdomarnas ökade användning av sociala medier, vilket gör deras profession sensibelt för förändring. En förskjutning av handlingsutrymmet verkade ha skett på två fronter när det gällde sociala medier, både ifråga om arbetet med ungdomarna och samarbetet med föräldrar. Våra respondenter menade att i arbetet sociala medier var det viktigt att föra en diskussion med de olika aktörerna om vad som borde innefattas av deras handlingsutrymme och kompetens för att kunna utveckla sitt arbetssätt.

Att arbeta med sociala medier som skolkurator

Även om majoriteten av kuratorerna menade att det är viktigt att hänga med på vad de unga gör på sociala medier så betonades det fysiska mötet som deras främsta verktyg. Alla kuratorer berättade att mycket av deras arbete med eleverna gick ut på att bygga relationer som gjorde att ungdomarna kände förtroende för dem. Det var relationsskapandet som möjliggjorde att eleverna fick förtroende för kuratorerna, vilket gjorde att de vågade prata med dem om sociala medier. Genom dessa samtal kunde kuratorerna inhämta kunskap om de sociala medier som ungdomarna använde även om de själva avstod från en sådan plattform.

[...] jag har ingen Facebooksida eller, eller så det, där eleverna får kontakta mig. [...] Jag tycker det är viktigt med, med samtal [...] Alltså att man sitter och samtalar alltså, så här. [...] För man ser inte kroppsspråk, man ser inte... Eh... Ja... Hur man säger orden, hur man...[...] ska förklara sig och så. Jag tycker också när man skriver så kan det låta mycket hårdare [...]... Det är ofta svårare att tolka in...[...] Vad det skriva ordet säger. Ehm... Så jag är faktiskt... Eh... Lite emot att...[...] att det går åt det hållet att man ska ha... Alltså möten... [...] via datorn. Det kan

vara bra på, på olika sätt men jag tycker ändå att vi ska liksom måna om mötena...[...] Med människor. Eh, och inte bara möten via, via nätet. /IP 1

För att prata om sociala medier i skolorna var det många av kuratorerna som refererade till värdegrundsarbetet, det var där det verkade finnas möjlighet att prata och diskutera kring hur ungdomarna betedde sig mot varandra på sociala medier. För att väcka fler diskussioner kring sociala medier var det några som använde sig av värderingsövningar ute i klassrummen.

Jag tänker så här att det är jätteviktigt att prata om värdegrund, detta är jätteviktigt att prata om hur man är mot varandra, oeh och det är jätteviktigt att lyssna på eleverna och då blir det ju rätt mycket sociala medier. [...] för det är ju deras verklighet. [...] Jag tänker att man inte kan få för mycket av att arbeta kring det kring hur man är mot varandra. /IP 6

Vid samtal med eleverna kring sociala medier påpekades av många kuratorer att det var av betydelse att vara både normkritisk och källkritisk. Detta för att kuratorerna inte gjorde någon skillnad på hur ungdomarna borde bete sig på skolan respektive på sociala medier:

[...] det som inte är okej i det verkliga livet är inte okej på sociala medier så egentligen spelar det ingen roll du behöver inte kunna *någoting*, du behöver inte ha instagram eller något annat för att kunna jobba med detta för det handlar om alltså det är inte okej att kalla någon hora oavsett om det är det eller här eller någon annanstans [...] /IP 7

De flesta respondenter menade att de inte behövde vara expert på tekniken för att kunna arbeta kring problematiken som kunde uppstå på sociala medier. Många av högstadieskolorna hade också hyrt in föreläsare som pratade om etik på nätet med eleverna och sedan hade övningar ute i klasserna kring ämnet.

[...] Där har vi ju sett att det har varit ett stort bekymmer med... just kränkningar på Internet så där gjorde vi en jättesatsning nu i våras där vi bjöd in då Mats Andersson som jobbar för ett företag som heter Netscan. [...] Och vi lät honom föreläsa för alla elever i årskurs tre till nio i hela

kommunen. Eh, och vi lät även honom föreläsa för all personal inom skola. [...] Fritidsgård, polis, socialtjänst... Eh, och föräldrar. [...] /IP 3

Andra kuratorer menade att det var en självklarhet att deras jurisdiktion innefattade värdegrund och hur ungdomar använde sociala medier medan vissa lade ett större ansvar på pedagogerna:

[...] värdegrundsfrågor och det är ju någonting som egentligen ligger på lärarnas bord först och främst och de ska ha med det i alla ämnen, men vi kan vara med och stötta upp. [...] livskunskapen är till exempel där jobbar vi rätt mycket med de frågorna [...] värdegrund speciellt och mycket relationer, alltså... Ja men hur man är mot varandra [...] /IP 6

Skolan är en viktig arena för ungdomar att skapa och utveckla social kompetens menar D-Wester (2005) och kuratorn fyller inom detta område en viktig funktion. Skolkuratorer kan utifrån ett generellt förebyggande perspektiv medverka i utformning av pedagogiska program där eleverna får utveckla sin sociala kompetens. Livskunskap är exempelvis ett skolämne som öppnar upp möjligheten att prata kring ungas sociala kompetens och levnadsvanor (ibid.). D-Wester (2005) menar att kuratorer fyller en viktig funktion i att kunna använda sin kunskap för att utbilda och handleda lärare samt för att själva genomföra lektioner. Huruvida kuratorerna valde att engagera sig och arbeta kring sociala medier kunde vara en konsekvens av synen på sin jurisdiktion och kompetens inom området. Något de flesta emellertid var överens om var att den absolut vanligaste metoden för att lyfta ungdomarnas användning av sociala medier var att prata om det.

Skolkuratorn och en förändrad yrkesroll

Hur skolkuratorerna såg på sin roll och funktion på sociala medier ter sig mycket uppdelad. Vissa menade att de vill fungera som en motpol till de sociala medierna och tog avstånd från att etablera sig på den virtuella arenan av etiska och/eller tidsmässiga skäl:

[...] jag har medvetet valt att inte gå in på sociala medier och göra mig liksom profilera mig eller så [...] jag är lite tveksam [...] det är många

frågor då som väcks, liksom är det rätt eller fel eller är det deras arena? Ska jag vara där eller inte och kan jag hantera det eller inte, alltså jag känner att jag har tillräckligt att göra som det är [...] så tanken har funnits men jag har valt att inte göra det [...] /IP 4

Många kuratorer menade att de har övervägt att finnas på både Facebook och Instagram men ansåg att det kunde uppstå etiska dilemman så som att Facebook i så fall äger det som skrivs och kring elevernas integritet:

[...] jag gjorde ett då-, ja (suck), ett försök som kanske inte var så här jätte-jättebra men jag skapade ett instagramkonto som hette skolans namn och kuratorn då. [...] Ehm, och försökte få liksom... följa [...] alltså mina elever, men jag tror att det också... integritet liksom att de, de vill ha den och, och då kände jag att jag ska inte eh, tvinga fram någonting liksom. /IP 8

Ytterligare ett dilemma som kunde uppstå var att kuratorerna gjorde sig tillgängliga för eleverna även utanför skoltid. De hänvisade ofta till att lärare hade klassgrupper på Facebook men menade att det inte är lika enkelt som kurator.

Alltså man kan inte jobba ständigt utan det har alltid landat i "nej". Det ska-, för det kommer som, som lärare kan du mycket enklare ha det. [...] Och jag vet att det finns de lärarna som har haft det och de har kommunicerat med eleverna och hittat liksom, just att kunna, elever frågar "vilken sida var det vi hade i läxa?" Ja det är inte så svårt och svara på men till en skolkurator skulle man kanske skriva "idag mår jag fruktansvärt dåligt och eh jag funderar på att hoppa vid tåget". /IP 9

Det kunde därför bli problematiskt att göra sig tillgänglig på sociala medier då elever kanske sökte stöd när kuratorn inte egentligen var tillgänglig så som på kvällar, nätter och helger. Endast en av skolkuratorerna använde sig av Facebook för att göra sig mer tillgänglig för elever, lärare och föräldrar men hade då framfört en tydlig avgränsning till eleverna:

[...] jag har en jobbfacebook och den är helt öppen så vem som helst kan läsa allt jag lägger ut [...] men jag har ju [...] fyra femhundra vänner så att säga och det är ju till största del eller det är ju bara elever, lärare och föräldrar. [...] och jag säger till ungarna alltid att jag kollar Facebook en gång om dagen [...] /IP 2

Abbott (1988) menar att jurisdiktion innebär att professionen gör anspråk på huruvida de har rätt att utföra vissa arbetsuppgifter och hur kuratorerna väljer att ta sig an arbetet kring sociala medier kan ses som en tolkning av både sin jurisdiktion och sitt handlingsutrymme i yrkesrollen. Det kan också ses som en uppfattning om vad som förväntas av yrkesrollen, vad andra tillskriver rollen, dess innebörd och kultur (Abbott 1988).

Sociala medier innebar nya utmaningar för yrkesrollen menade många kuratorer, framförallt p.g.a. ökad hantering av kränkingsärenden. Några respondenter menade också att det var fler aktörer att ta hänsyn till numera, vilket krävde mer samarbete och kommunikation. Till följd av den spridningseffekt som kommunikationen på sociala medier kunde få menade kuratorerna att de vid kränkingsärenden måste agera snabbare än tidigare. Dessutom behövde samarbetet mellan aktörer effektiviseras för att det i nuläget verkade vara svårt för de olika inblandade aktörerna att veta hur de skulle gå tillväga. Enligt många respondenter visste inte alltid vare sig skola, vårdnadshavare, socialtjänst eller polis hur de skulle agera vid negativa händelser på sociala medier som t.ex. grooming.

I relation till att de olika aktörerna hade svårt att veta *vad* som ska göras vid olika scenarion upplevde också kuratorerna att det rådde en ovisshet kring *vem* som ska ta vilket ansvar i frågan om sociala medier. Vissa respondenter menade att värdegrundsarbetet var nyckeln till ett bra förhållningssätt till nätet men att detta var lärarnas uppgift, medan andra menade att de som skolkuratorer borde finnas tillgängliga för ungdomarna på deras arena. Några kuratorer ansåg att de etiska dilemman som uppstod vid ett inträde på sociala medier var svårhanterliga och bidrog till otydliga gränser för deras handlingsutrymme och jurisdiktion.

Sammanfattning och slutdiskussion

Här vill vi lyfta studiens huvudpoänger och presentera de tankar som uppkommit hos oss under studiens gång. Avslutningsvis kommer vi att lyfta begreppet *Den Virtuella Skolgården* för att beskriva studien sammanhang och relevans för fortsatt forskning inom området.

Sammanfattning

Våra respondenter menade att ungdomarna använde sociala medier som en arena för identitetssökande och socialt samspel. På sociala medier kunde ungdomarna laborera med sin identitet, kommunicera och framställa sig själv olika i diverse forum via bild och text menade skolkuratorerna. Respondenterna uttryckte vid ett flertal tillfällen under vår datainsamling hur sociala medier var, för ungdomarna, en högst verklig arena medan de själva uppgav sig ha en annan distans till sociala medier. De normer som råder på sociala medier påverkade, enligt kuratorerna, hur ungdomarna sökte bekräftelse och hur de talade kring sin psykiska hälsa. Skolkuratorerna menade att ungdomarnas fysiska sociala samspel hamnade i skymundan för virtuella sätt att samspela. Detta kunde påverka hur ungdomarna lär sig hantera sociala signaler så som kroppsspråk, tonläge och mimik.

Ur skolkuratorernas perspektiv kunde både för- och nackdelar med sociala medier skönjas i fråga om de ungas psykosociala utveckling. Den tydligaste nackdelen med sociala medier var de ökade kränkingsärendena och risken att utsättas för grooming. Fördelarna med ett identitetssökande på sociala medier, upplevde kuratorerna, var att ungdomarna hade möjlighet att söka sig till nya, alternativa forum där de kunde känna sig inkluderade i en virtuell samhörighet. Möjligheten att kunna vara anonym på sociala medier lyftes upp som både positivt och negativt.

Det verkade vara upp till varje enskild kurator att tolka och utforma sin roll som psykosocial kompetens på skolorna. Denna utformning berodde på diskretionen, d.v.s. deras eget omdöme samt kunskap hämtad från teori och praxis. Alla skolkuratorer påpekade att det var viktigt att arbeta förebyggande och främjande med sociala medier men det framstod som att många fortfarande arbetade åtgärdande med att "släcka bränder". Gränserna upplevdes flytande kring vilket

ansvar kuratorn, lärare och föräldrar hade kring elevernas användning av sociala medier. Många av kuratorerna upplevde också att det skett en förskjutning av deras handlingsutrymme samt att deras syn på vad som faller inom deras jurisdiktion hade utvidgas i relation till sociala medier. Efter intervjuerna med skolkuratorerna stod det klart för oss att arbetet på respektive skola kring sociala medier såg olika ut, men att den huvudsakliga utmaningen låg i att utforma ett arbetssätt som är anpassat för sociala medier. Detta då det är viktigt att skolkuratorn, tillsammans med andra aktörer, förstår hur och varför ungdomarna samspelar och uttrycker sig på sociala medier för att kunna bemöta de unga på denna arena.

Slutdiskussion

Målet med vår studie har varit att genom ett explorativt förhållningssätt undersöka hur skolkuratorns profession förändras i förhållande till ungdomars identitetsskapande och kommunikation på sociala medier. Utifrån våra resultat framkom det att skolkuratorn står inför nya utmaningar i och med den förhöjda användningen av sociala medier p.g.a. ett förändrat socialt samspel bland ungdomarna. Synen på skolkuratorns jurisdiktion och handlingsutrymme borde reformeras så vissa respondenter medan andra vidhöll att kuratorn borde stå utanför ungdomarnas virtuella arena och respektera att sociala medier är ungdomarnas virtuella rum. Slutsatsen vi har kommit fram till utifrån studiens redovisade empiri och analys är att det krävs mer kunskap och kompetens kring hur fenomenet ska bemötas, vilket många kuratorer i vår studie också efterfrågat.

Vi vill lyfta fram att vi under studien har framställt ungdomar som *en* grupp. Detta är såklart inte fallet i verkligheten då högstadieungdomar inte är en homogen grupp utan varje elev ska ses som en individ och bör därför ha individuella mål rörande sin utveckling och hälsa. Individualiseringen och det mångkulturella samhället ställer därmed nya krav på elevhälsans och skolans hälsofrämjande och förebyggande arbete. Ungas uppväxtvillkor har förändrats och därför är det viktigt att se ungas utveckling ur ett kontextuellt, socialt och historiskt perspektiv samtidigt (Johansson, Lindgren & Hellman 2013). Skolkuratorn med sin kompetens har det övergripande psykosociala ansvaret för eleverna (Skolinspektionen 2015). Därmed framhåller vi att skolkuratorn är den profession

på skolan som kan sammanväva ett psykosocialt perspektiv med ett brukarperspektiv för att komma fram till anpassade metoder som främjar de ungas utveckling och hälsa i vår medialiserade nutid.

Det förebyggande arbetet måste enligt respondenterna ske på en bred front och nå ut till alla elever, särskilt med tanke på att de flesta elever på högstadiet idag har tillgång till både dator och en egen smartphone. I och med snabbheten på sociala medier när det kommer till spridning av information och kunskap, men även när det kommer till näthat och trakasserier, ansåg många att det inte längre var hållbart för elevhälsan och skolkuratorn att arbeta åtgärdande. Detta förebyggande och främjande arbete menar vi skulle kunna initieras av skolkuratorn genom ett omformulerat värdegrundsarbete med ett tydligt fokus på nätanvändande och sociala medier som innefattar netikett, normkritik och källkritik för att främja elevernas psykosociala utveckling och hälsa.

En paradox som vi kunnat skönja i vår empiri är hur skolkuratorerna diskuterar sociala medier som en virtuell arena där de sociala spelreglerna skiljer sig från övriga fysiska arenor, samtidigt som de menade att ungdomarna inte gör denna åtskillnad. Därmed ställer vi oss frågan hur detta synsätt kan påverka skolkuratorns arbetsmetoder kring fenomenet. Vi har uppfattat att värdegrundsarbetet kan ses som bryggan mellan den verkliga och virtuella världen där betoningen, enligt kuratorerna, bör ligga på beteende och kommunikation mellan eleverna. Värdegrundsarbetet som enligt många kuratorer bör pågå i klassrummet framhålls som den överhängande lösningen till ett tryggt klimat på sociala medier. Kurators roll i detta har vi tolkat som ledaren av arbetet. Enligt vår uppfattning borde kuratorn, utifrån sin profession, verka som stöd för så väl elever som lärare och vårdnadshavare i värdegrundens löpande utförande i samband med sociala medier.

Den virtuella skolgården

Ungdomarnas sociala samspel och identitetsutveckling menar vi har förflyttats bortom fysiska gränser. Det samspel som tidigare skett bl.a. på skolgården genom att söka grupptillhörighet och utveckla social kompetens genom relationsskapande under adolescensen är numera lika relevant på sociala medier. Sociala medier skapar en arena för eleverna att umgås, samspela och utforska sin identitet. Precis

som på den fysiska skolgården kan kränkningar, mobbing och andra faktorer som påverkar de ungas psykosociala hälsa förekomma på sociala medier. Detta menar vi är viktigt att skolan och andra verksamheter som arbetar med unga idag skaffar sig kunskap och kompetens kring.

Skolkuratorerna har ett övergripande ansvar för de ungas psykosociala hälsa, vilket gör att de i detta sammanhang får en central roll. Vi menar att skolkuratoren bör göra sig synlig även på den virtuella skolgården och inte bara ute i skolans fysiska korridorer. Detta för att kunna verka förebyggande och hälsofrämjande för ungdomars utveckling i vårt senmoderna, medialiserade samhälle. Den virtuella skolgården ställer nya krav på skolkuratorns arbete och det bör föras diskussioner kring hur deras arbete kan bedrivas på denna virtuella arena. Nya utmaningar på yrkesrollen anser vi måste tas på allvar och utforskas för att skolkuratorerna ska kunna främja de ungas psykosociala utveckling.

Ett förslag till vidare forskning kring fenomenet skulle kunna vara hur kuratorerna kan utforma ett arbetssätt för virtuell närvaro som gynnar både kuratorn och eleverna. Då gränserna suddas ut mellan skola, hem och fritid verkar det också finnas ett behov av en modell för samverkan mellan olika aktörer när det gäller elevers användning av sociala medier. Till följd av detta skulle det kunna utformas etiska riktlinjer för socialarbetare som kommer i kontakt med ungdomar i fråga om integritet och rätten till privata virtuella rum. Hur skolkuratoren ska förhålla sig till ungdomarnas virtuella arena är därför slutligen, enligt vår uppfattning, fortfarande ett fenomen bör utforskas ytterligare.

Referenser

- Abbott, Andrew (1988) *The System Of Professions. An Essay on the Division of Expert Labour*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011) Kvalitativa i samhällsvetenskapen I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Alexanderson, Kristina & Davidsson, Pamela (2015) *Eleverna och internet 2015*. 1. uppl. Stockholm: Internetstiftelsen i Sverige, IIS. Tillgänglig på Internet: https://www.iis.se/docs/Eleverna_och_internet_2015.pdf (Hämtad den 15 oktober 2015)
- Allen, Kelly A. Ryan, Tracii, DeLeon L. Gray, McInerney Dennis M. & Waters Lea (2014) *Social media use and social connectedness in adolescents: The positives and the potential pitfalls* Publicerad i: The Australian Educational and Developmental Psychologist / Volume 31 / Issue 01 / July 2014, pp 18-31 Tillgänglig på Internet: <http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?fromPage=online&aid=9296925&fileId=S0816512214000029> (hämtad den 8 december 2015)
- Allen, Sharee Nicole (2015) *Adolescents, Social Media, and the Use of Self-Portraiture in Identity Formation*. Los Angeles: Loyola Marymount University and Loyola Law School. Tillgänglig på Internet: <http://digitalcommons.lmu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1159&context=etd> (Hämtad den 15 oktober 2015)
- Barnombudsmannen.se (2015) *Barnkonventionen*. Tillgänglig på Internet: <http://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/barnkonventionen/> (Hämtad den 9 december 2015)
- Brante, Thomas (2009) Vad är en profession? Teoretiska ansatser och definitioner. I: Maria Lindh (red.) *Profession och vetenskap – idéer och strategier för ett professionslärosäte*. Rapport nr 8, Vetenskap för profession. Borås: Högskolan i Borås.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

- Dahlstrand, Karl och Svensson, Måns (2013) *Nätkränkningar, svenska ungdomars normer och beteenden*. Tillgänglig på Internet: http://www.muuf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/natkrankninga-svenska-ungdomars-normer-och-beteenden.pdf (hämtad den 11 december 2015)
- Deschamps, Jean-Claude (2010) Relations of power between groups I: Tajfel, Henri (red.) *Social identity and intergroup relations*. 1. paperback print. Cambridge: Cambridge Univ. Press
- Dunkels, Elza (2009) Unga och nätet I: Simon Lindgren (red.) *Ungdomskulturer*. 1. uppl. Malmö: Gleerup
- D-Wester, Yvonne (2005) *Socionomen i skolan*. Stockholm: Gothia
- D-Wester, Yvonne (2014) Skolsocial utredning EBIC - elevens behov i centrum. I: Josef Milerad & Carl Lindgren (red.). *Evidensbaserad elevhälsa*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Szebehely, Marta (2008) Vardagslivsforskning. I: Meeuwisse, Hans Swärd, Rosmari Eliasson-Lappalainen & Katarina Jacobsson (red.) *Forskningsmetodik för socialvetare*. 1. utg. Stockholm: Natur & kultur
- Eriksson-Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran (2011) Intervjuer I: Peter Svensson & Göran Ahrne (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 1 uppl. Malmö: Liber
- Findahl, Olle & Davidsson, Pamela (2015) *Svenskarna och Internet 2015*. Tillgänglig på Internet: https://www.iis.se/docs/Svenskarna_och_internet_2015.pdf (Hämtad den 11 december 2015)
- Friends.se (2015) *Statistik om mobbning*. Tillgänglig på nätet: <http://friends.se/fakta-forskning/om-mobbning/statistik-om-mobbning/> (Hämtad den 11 december 2015).
- Giddens, Anthony (1991). *Modernity and self-identity: self and society in the late modern age*. Cambridge: Polity press
- Hallberg, Johan (2014) Elevhälsan - utveckling för hela skolan I: Josef Milerad & Carl Lindgren (red.) *Evidensbaserad elevhälsa*. Lund: Studentlitteratur AB

- Hammarén, Nils & Johansson, Thomas (2009) *Identitet*. 1. Uppl. Stockholm: Liber
- IVO (2015) *Elevhälsan. Tillsyn av elevhälsans medicinska och hälsofrämjande roll i sju län*. Stockholm: Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Tillgänglig på Internet: <http://access.edita.se/optimaker//interface//stream/mabstream.asp?filetype=1&orderlistmainid=12306&printfileid=12306&filex=18579360912714> (Hämtad den 28 oktober 2015)
- Johansson, Thomas, Lindgren, Simon & Hellman, Anette (2013). *Nya uppväxtvillkor: samhälle och individ i förändring*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Johnsson Eva och Olofsson, Gunnar (2015) *Samarbete, underordning och konflikt I: Thomas Brante, Eva Johnsson, Gunnar Olofsson och Lennart G. Svensson (red.) Professionerna i kunskapssamhället. En jämförande studie av svenska professionerna*. Stockholm: Liber AB
- Kalman, Hildur (2006) *Kunskap och samhälle I: Björn Blom, Stefan Morén & Lennart Nygren (red.) Kunskap i socialt arbete: om villkor, processer och användning*. 1. Utg. Stockholm: Natur och kultur
- Karlsson, Lars (2012) *Psykologins grunder*. Johanneshov: TPB
- Lalander, Philip & Johansson, Thomas (2012). *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. 4., uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur AB
- Levin, Claes (2013) *Socialt arbete som moralisk praktik I: Stig Linde & Kerstin Svensson (red.) Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter. Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber AB
- Lipsky, Michael (1980) *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation.
- Lundin, Nils (2014) *Att leda och kvalitetssäkra elevhälsan enligt den nya skollagen I: Josef Milerad & Carl Lindgren (red.) Evidensbaserad elevhälsa*. Lund: Studentlitteratur AB
- Margalit, Malka (2010). *Lonely Children and Adolescents [Elektronisk resurs]: Self-Perceptions, Social Exclusion, and Hope*. New York, NY: Springer New York
- May, Tim (2011) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

AB

- MUCF.se Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (odaterad) *Hat på nätet*. Tillgänglig på Internet: <http://www.mucf.se/hat-pa-natet> (Hämtad den 11 december 2015)
- Polisen.se (odaterad) *Grooming*. Tillgänglig på Internet <https://polisen.se/Om-polisen/lan/os/op/Polisen-i-Ostergotlands-lan/Projekt-och-samverkan/Projekt-Tindra/Grooming/> (Hämtad den 7 december 2015)
- Rennstam & Wästerfors (2011) Att analysera kvalitativt material I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Rosa, Hartmut (2014). *Acceleration, modernitet och identitet: tre essäer*. Göteborg: Daidalos
- Schillaci, Maria (2015) *Bli #nätsmart*. Stockholm: Rädda barnen. Tillgänglig på Internet: <http://www.raddabarnen.se/vad-vi-gor/barn-utsatta-for-sexuella-overgrepp/natsmart-handbok/> (Hämtad den 15 oktober 2015)
- SFS 2008:567 *Diskrimineringslagen*
- SFS 2010:800 *Skollag*
- Skolinspektionen (2015) *Elevhälsa - Elevers behov och skolans insatser*. Stockholm: Skolinspektionen. Tillgänglig på Internet: http://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/granskningsrapporter/kv_alitetsgranskningar/2015/elevhalsa/15-04-elevhalsa-rapport.pdf (Hämtad den 28 oktober 2015)
- Skolverket.se (2012) *Skolplikt och rätt till utbildning*. Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/regelverk/juridisk-vagledning/skolplikt-och-ratt-till-utbildning-1.126411> (Hämtad den 4 december 2015)
- Skolverket.se (2013) *Kränkningar*. Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/regelverk/mer-om-skolans-ansvar/krankningar-1.201704> (Hämtad den 4 december 2015)
- Skolverket.se (2015) *Fakta om sociala medier*. Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/skolutveckling/resurser-for-larande/kollakallan/kallkritik/sociala-medier/fakta> (Hämtad den 4 december 2015)

- Socialstyrelsen (2014) *Vägledning för elevhälsan*. Stockholm: Socialstyrelsen. Tillgänglig på Internet: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf3222.pdf%3Fk%3D3222_CD (Hämtad den 7 december 2015)
- Statens medieråd (2015) *Ungar & medier 2015*. Stockholm: Statens medieråd. Tillgänglig på Internet: <http://www.statensmedierad.se/publikationer/ungarochmedier/ungarmedier2015.381.Html> (Hämtad den 15 oktober 2015)
- Sveningsson Elm, Malin (2009) *Unga, stil och nätet I*: Simon Lindgren (red.) *Ungdomskulturer*. 1. uppl. Malmö: Gleerup
- Svensson, Kerstin, Johnsson, Eva & Laanemets Leili (2008) *Handlingsutrymme. Utmaningar i socialt arbete*. Stockholm: Natur och Kultur
- S. Wingfors, Stina (2004) *Socionomyrkets professionalisering*. Göteborg: Department of Sociology
- Tajfel, Henri (2010) Introduction I: Tajfel, Henri (red.) *Social identity and intergroup relations*. 1. paperback print. Cambridge: Cambridge Univ. Press
- Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet: http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf (Hämtad den 15 oktober 2015)

Bilaga 1 - Missil 1

HEJ!

Vi är två socionomstudenter på Socialhögskolan i Lund som den 1:e november skall börja skriva på vår C-uppsats (15 hp). Vi skulle vilja undersöka hur sociala medier påverkar ungdomars identitetsskapande och hur skolkuratorer/socionomer i skolan arbetar kring detta fenomen. Vi skulle således vilja komma i kontakt med den yrkeskåren på högstadiet för att göra semistrukturerade intervjuer.

Syftet med vår forskningsstudie är att undersöka om skolkuratorns roll och arbete förändras i förhållande till hur ungdomars identitetsskapande och kommunikation allt mer sker över sociala medier. Nedan är våra preliminära frågeställningar. Vi har ännu inte fått någon handledare tilldelat oss så dessa kan komma att ändras, men vårt huvudsakliga syfte med studien kommer förhoppningsvis vara ungefär detsamma.

1. Uppfattar skolkuratorerna en förändring av deras yrkesroll när ungdomar socialiserar allt mer över sociala medier?
2. Vilka metoder kan tillämpas för att förstå och arbeta med ungdomars identitetsskapande och kommunikation via sociala medier inom skolverksamheten?
3. Hur kan vi förstå ungdomars identitetsskapande och kommunikation via sociala medier ur ett teoretiskt perspektiv inom fältet för socialt arbete?

Om du som skolkurator/socionom i skolan skulle kunna tänka dig att delta i vår studie genom att låta dig intervjuas kring dessa frågor i ca 45-60 minuter vid ett (1) tillfälle hade vi varit väldigt tacksamma. Deltagandet kommer ske i enlighet med forskningsrådets etiska riktlinjer och således kommer du som deltagare i studien vara helt anonym, och kunna säga upp ditt deltagande närsomhelst under studiens gång.

Har ni några frågor så kontakta oss gärna!

Tack så mycket på förhand.

Med vänlig hälsing

Josefin Fridh

Mobil: 0737-108212

Email: josefin.fridh.324@student.lu.se)

&

Josefine Nilsson

Mobil: 0708-114774

Email: josefine.nilsson.056@student.lu.se)

Bilaga 2 - Missil 2

Hej (namn på respondent)!

Vi heter Josefine Nilsson och Josefin Fridh och skall skriva vår C-uppsats där vi vill undersöka hur skolkuratorer arbetar kring att ungdomar använder sig så mycket av sociala medier idag för att kommunicera med varandra. Vi undrar om du skulle vara intresserad av att delta i studien och om vi i så fall skulle få intervju dig vid ett (1) tillfälle i ca 30 minuter? Vårt preliminära syfte och frågeställningar är följande:

Syfte

Syftet med vår forskningsstudie är att undersöka om skolkuratorns roll och arbete förändras i förhållande till hur ungdomars identitetsskapande och kommunikation allt mer sker över sociala medier, sett ur ett psykosocialt identitetsutvecklingsperspektiv.

Frågeställningar

1. På vilket sätt kan ungdomars användande av sociala medier leda till en förändring av skolkuratorns arbetsuppgifter?
2. Vilka för- och nackdelar kan användandet av sociala medier medföra för ungdomars psykosociala utveckling i skolan, sett ur skolkuratorns perspektiv?
3. Vilka metoder tillämpas för att förstå och arbeta med ungdomars identitetsskapande och kommunikation via sociala medier inom ramen för skolkuratorns arbete?

Tack på förhand!

Mvh

Josefine Nilsson

josefine.nilsson.056@student.lu.se

Mobil: 0708-114774

Josefin Fridh

josefin.fridh.324@student.lu.se

Mobil: 0737-108212

Bilaga 3 - Intervjuguide

Intervjuguide

Samtycke

- Muntligt samtycke
- Fritt att avbryta
- Hur/var/när studien skall publiceras
- Anonymitet

Inspelning

Etiska överväganden

- Skicka transkribering (respondentvalidering)
- Tidsram ang. svar från respondentvalidering 1 vecka

Roller under intervjun (en intervjuar, en observerar)

Betona att det inte finns så mycket forskning

Tacka innan vi börjar

Frågeställningar

Inledande frågor

1. Hur länge har du jobbat som skolkurator? På samma skola?
2. Hur kom det sig att du sökte dig till det här yrket?
 - a. Tidigare arbetserfarenhet?
3. Vad innebär dina arbetsuppgifter som skolkurator?
4. Hur ser du på din relation med ungdomarna på skolan?

Tema 1. För och nackdelar med ungdomars användande av sociala medier

(Vilka för- och nackdelar kan användandet av sociala medier medföra för ungdomars psykosociala utveckling i skolan, sett ur skolkuratorns perspektiv?)

1. Hur ser du på ungdomars användning av sociala medier?
2. Tror du att sociala medier påverkar ungas psykosociala utveckling?

- a. Gällande identitet
 - b. Gällande relationer
 - c. Självkänsla/självförtroende
 - d. Social kommunikation
3. Anser du att de vuxna i skolan bör ta del av hur unga använder sociala medier?
- a. Vilka sociala medier och vad de används till?
 - b. Varför/varför inte?
 - c. Hur kan det ansvaret yttra sig?
4. Hur ser du på föräldrarnas ansvar gällande den här frågan?
(Handlingsutrymme?)

Tema 2. Förändring av skolkuratorns arbetsuppgifter

(På vilket sätt kan ungdomars användande av sociala medier leda till en förändring av skolkuratorns arbetsuppgifter?)

1. Hur tror du att ungdomarna på skolan ser på din roll som skolkurator?
 - a. Hur når du ut till ungdomarna?
 - b. Var tror du att ungdomar söker sig för att få svar på frågor som rör identitet, utveckling och relationer?
2. Hur arbetar du för att stötta och främja elevers hälsa och utveckling i skolan?
3. Upplever du en förändring av dina arbetsuppgifter nu när ungdomar använder sig så mycket av sociala medier?
 - a. Hur kommer det sig?
 - b. Hur ser förändringen ut
 - c. Hur skulle en eventuell förändring se ut?
4. Vilka föreställningar hade du om skolkuratorns arbetsuppgifter innan du själv blev yrkesverksam?
 - a. Stämde de överens?
 - b. Om inte, hur?
 - c. Blev det som du tänkt dig?

Tema 3. Metoder

(Vilka metoder tillämpas för att förstå och arbeta med ungdomars identitetsskapande och kommunikation via sociala medier inom ramen för skolkuratorns arbete?)

1. Hur arbetar ni kring sociala medier i skolan?
 - a. På vilket sätt?
 - b. Samverkan mellan lärare, föräldrar och elevhälsa
2. Hur kan ni arbeta kring sociala medier i skolan?
 - a. Exempel på metoder/arbetssätt?
 - b. Hur går diskussionen i "lärarrummet" kring sociala medier?
3. Anser du att det är viktigt att prata och informera om sociala medier i skolan?
 - a. Lärare, elever, föräldrar?
 - b. Varför?
 - c. Policys

Avslutande frågor

1. Tycker du det finns någon poäng i att likna ungdomars kommunikation på sociala medier med en virtuell skolgård?
 - a. Vad är kuratorns roll i detta?
2. Har du några andra tankar kring det vi frågat dig om idag?
 - a. Vill du tillägga något?
3. Får vi höra av oss på mail eller telefon om vi skulle undra något mer?

Bilaga 4 - Intervjuguide kort version

Intervjuguide

Preliminärt utkast

1. Hur länge har du jobbat som skolkurator?
2. Hur kom det sig att du sökte dig till det här yrket?
3. Vad innebär dina arbetsuppgifter som skolkurator?
4. Trivs du med hur det ser ut nu eller skulle du vilja förändra något?
5. Hur ser du på din relation med ungdomarna på skolan?
6. Upplever du en förändring av dina arbetsuppgifter nu när ungdomar använder sig så mycket av sociala medier?
7. Var tror du att ungdomar söker sig för att få svar på frågor som rör identitet, utveckling och relationer?
8. Hur tror du att ungdomarna på skolan ser på din roll som skolkurator?
9. Hur arbetar du för att stötta och främja elevers hälsa och utveckling i skolan?
10. Tror du användandet av sociala medier påverkar ungas psykosociala utveckling?
11. Anser du att de vuxnas ansvar i skolan har ett ansvar när det kommer till hur unga använder sig av sociala medier?
12. Hur mycket anser du att skolan och andra vuxna bör intressera sig för vad ungdomarna gör på sociala medier?
13. Arbetar ni något kring hur ungdomar använder sociala medier?
14. Anser du att det är viktigt att prata och informera om sociala medier i skolan?
15. Hur kan ni arbeta kring sociala medier i skolan?
16. Tycker du det finns någon poäng i att likna ungdomars kommunikation på sociala medier med en virtuell skolgård?

Studenter: Josefin Fridh & Josefine Nilsson

Socionomprogrammet: Sopa62, Socialhögskolan i Lund

Handledare: Jayeon Lindellee

Bilaga 5 - Förfrågan om respondentvalidering

Hej (namn på respondent)!

Tack för ditt deltagande i vår studie. Vi undrar nu om du vill ta del av intervjuutskriften, den så kallade respondentvalideringen?

Återkom gärna med ditt svar inom en vecka så skickar vi denna till dig om du så vill!

Ha en fortsatt fin dag!

Mvh

Josefine Nilsson

0708-114774

josefine.nilsson.056@student.lu.se

Josefin Fridh

0737-108212

josefin.fridh.324@student.lu.se

Bilaga 6 - Hemsidor & material

Hemsidor och material som kuratorerna rekommenderar kring hur vuxna kan prata med barn om sociala medier.

Hemsidor

Frågachans.nu: <http://www.fragachans.nu/>

Administratör: Lafa, Landstinget förebygger Aids.

Beskrivning av sidan: "Syftet med hemsidan frågachans.nu är att sprida korrekt, rolig och lättfattlig information om sex och samlevnad anpassad till barn och ungdomar. Förutom rena faktakunskaper om kroppen ger hemsidan möjlighet till reflektion och identifikation och den har interaktiva inslag. Många barn och ungdomar i 10-13 års åldern har tillgång till internet, men i dagsläget saknas en hemsida som på ett sakligt och för åldersgruppen anpassat sätt kan ge fakta och svar på frågor som rör sex och samlevnad. Eftersom hemsidan vänder sig till 10-13 åringar är de etiska aspekterna oerhört viktiga och Lafa vill erbjuda ett seriöst alternativ" (Lafa, odaterad).

Inteokej: <http://www.inteokej.nu/>

Administratör: Spiritus Mundi

Beskrivning av sidan: "InteOkej är sidan för dig som anonymt vill diskutera och dela med dig av vad du tycker är okej eller inte okej på nätet. InteOkej är en sajt för dig som vill ha ett schysstare näthäng (inteokej.se odaterad). InteOkej är ett initiativ av kulturföreningen Spiritus Mundi i Malmö och sker i samarbete med Klippans kommun, Malmö stad och Örnsköldsviks kommun samt Malmö högskola. InteOkej baseras på förstudien Unga Nätambassadörer, genomförd av Spiritus Mundi mellan juni och november 2010, där resultaten legat till grund för utvecklingen av InteOkej" (Spiritusmundi.se, odaterad).

MUCF: <http://www.mucl.se/>

Administratör: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Beskrivning av sidan: "MUCF arbetar på uppdrag av regeringen och arbetar efter Förordning (2015:49) med instruktion för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. I lagen står att myndigheten skall samla in kunskap om ungdomars, attityder, värderingar och levnadsvillkor och erbjuda statistik över ungas detta på kommunal, nationell och EU-nivå" (SFS 2015:49).

Ungdomsmottagningen: <http://www.umo.se/>

Administratör: Stockholms läns landsting på uppdrag av alla Sveriges landsting och regioner.

Beskrivning av sidan: "På UMO.se kan du få kunskap om kroppen, sex, relationer, psykisk hälsa, alkohol och droger, självkänsla, och mycket annat. Du kan få svar på dina frågor eller få nya idéer om hur du kan tänka kring ditt liv. Till "Fråga UMO" kan alla mellan 13 och 25 år ställa frågor anonymt och få ett personligt svar från någon som jobbar på UMO eller på en ungdomsmottagning. De yrkesgrupper som svarar på frågor är sjuksköterska, barnmorska, kurator, läkare, psykolog eller dietist. På Fråga UMO kan du också läsa andras frågor och svar" (UMO, odaterad).

Tjejjouren.se: <http://www.tjejjouren.se/>

Administratör: Unizon & Roks

Beskrivning av sidan: "På tjejjourerna finns jourtjejer som jobbar gratis med att chatta, maila och prata i telefon. En del tjejjourer ordnar också sommarläger, tjejgrupper och workshops i skolor. Till tjejjourerna kan alla som definierar sig som tjejer vända sig med små och stora tankar och problem. Jourtejjerna lyssnar utan att döma, predika eller ställa diagnoser, oavsett om du lider av ätstörningar, är trött på skolan, nykär, får ont när du har sex eller är arg på din moster som dricker för mycket. Vi kan också tipsa om bra ställen att vända sig till eller följa med om du vill göra en polisanmälan. Nästan alla tjejjourer finns på Facebook, där kan du bli kompis med oss!" (Tjejjouren.se, odaterad).

Värdegrunden.se: <http://vardegrunden.se/>

Administratör: Kunskapskraft & Media

Beskrivning av sidan: "Värdegrunden.se drivs av utbildningsföretaget Kunskapskraft & Media som är specialiserat inom värdegrunds- och samhällsfrågor för skolor och ungdomar. Kunskapskraft & Media driver även "Gratis i skolan" som erbjuder skolor kostnadsfria skolverktyg (vardegrunden.se 2012). Sidan bygger på att medlemmarna får ta del av lektioner och tips. Sidan innehåller bland annat lärarhandledningar, elevmaterial och praktiska övningar".

Filmer & Klipp

IRL (2013)

Om filmen: "IRL (In real Life) är en film om ondska bland tonåringar i en värld av sociala medier. Elias kommer inte undan sina plågoandar. De finns överallt, i skolan, på tunnelbanan och spyr sitt hat över honom på nätet. Han flyr in i The Secret World, ett onlinespel med tusentals spelare där Elias ikläder sig den oövervinnerlige krigaren S:]iles skepnad. I spelet möter han Sc4rlet, en skicklig och vacker tjejsoldat. Tillsammans erövrar de sin våldsamma digitala värld" (SF.se, odaterad).

15 - Det är mitt liv (2013)

Om filmklippen: "15 riktar sig till dig som är runt 15 år. Här kan du se filmer som handlar om dig och dina kompisars verklighet. Filmerna bygger på inskickade mail. Under rubriken "KLIPP" kan du få råd och tips från våra experter" (svtplay.se, odaterad). Klippen finns tillgängliga på svtplay.se och är mellan cirka 2 till 7 minuter långa.

Morgans mission (2015)

Om programmet: "Realityserie mot mobbning med Morgan Alling. Mobbning handlar inte om onda barn - utan om onda mönster. I denna realityserie får följa skådespelaren Morgan Allings kamp mot mobbning och kränkningar. Tillsammans med en av Sveriges främsta mobbningsforskare tar han sig an

en vanlig skolklass för att ge dem nya kunskaper och erfarenheter som förändrar dem för alltid” (svt.se, odaterad). Programmen finns tillgängliga på svtpplay.se.

Föreläsningar & Workshops

Netscan: <http://netscan.se/Forelasningar>

Föreläsare: Mats Andersson & Ulrika Rogland.

Om Netscan: ”Mats Andersson som driver företaget Netscan är en av Sveriges mest anlitade föreläsare när det gäller riskexponering online samt internetsäkerhet för barn och unga. Netscan har ett bra samarbete med Justitiedepartementet, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Interpool, Rädda Barnen samt ECPAT och anlitas ofta i utbildningssyfte. Netscan samarbetar med många organisationer och myndigheter som jobbar för barnens väl och trygghet i samhället. Mats Andersson har besökt hundratals skolor och fått möjlighet att föreläsa för tusentals elever över hela landet sen 2004”.

Pipping.se: <http://www.pipping.se/>

Föreläsare: Lisbet Pipping

Om Lisbet: Lisbet är författare och föreläsare och föreläser för både skolor, föräldrar och organisationer om att vara utsatt för mobbning som barn.

(pipping.se, odaterad)

Kärleken är fri:

<https://www.raddabarnen.se/lokalforeningar/syd/jonkopings-lan/jonkoping-huskvarna/verksamheter/det-handlar-om-karlekkarleken-ar-fri/>

Ansvariga för Workshopen: Rädda barnen och Länsstyrelsen.

Om projektet: ”Under 2014 utvecklade Länsstyrelsen Östergötland i samarbete med Rädda Barnen och Folkteatern Gävleborg samverkansmodellen Det handlar om kärlek till Arvsfondsprojektet Kärleken är fri (2014-2017).I detta projekt samarbetar ett stort antal frivilligorganisationer under ledning av Rädda Barnen och bygger upp ett

stödforum för barn och ungdomar. Frivillighetsorganisationerna bemannar bland annat en chatt för barn och unga som behöver stöd och hjälp. I metodutvecklingen ingår även utvecklande av ett pedagogiskt material som stöd riktat till lärare och annan skolpersonal. (Hedersförtryck.se, odaterad). Mer information om projektet kan hittas på Dina rättigheter: <http://dinarattigheter.se/karlekenarfri/k%C3%A4rleken-%C3%A4r-fri-2013-2017/>”

Övrigt material

Drivkraft Malmö: <http://www.drivkraftmalmö.se/>

Beskrivning av organisationen: ”Drivkraft Malmö är en mentors- och fadderverksamhet som vänder sig till elever och deras familjer i årskurs 6-9. Vår vision är att skapa en bättre framtid för både den enskilde eleven och stadens invånare. Vi samarbetar med skolor som vill ha mentorskap och elevinspiration och till vår hjälp har vi volontärer från allmänheten. Syftet är att på olika sätt inspirera till förbättrade möjligheter i studier och framtida yrkesval, motverka skolök och fånga upp elever som på olika sätt behöver stöd” (Drivkraftmalmö.se 2011).

Netikett: <http://www.skolverket.se/skolutveckling/resurser-for-larande/kollakallan/saker/netikett>

Av: Skolverket

Beskrivning av materialet: ”Netikett (eng. netiquette eller Network etiquette) är ett slags oskrivna regler för att underlätta vårt umgänge på internet. Kolla källan har gjort en sammanställning av de vanligaste netikettreglerna för e-post, webb och sociala medier” (Skolverket.se 2015). Sidan innehåller ett antal tips för kommunikation på nätet.

Ses offline?: <http://www.mucf.se/publikationer/ses-offline>

Av: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, MUCF.se

Beskrivning av materialet: ”**Ses offline?** är vårt efterfrågade metodmaterial för dig som arbetar på högstadiet eller gymnasiet, i fritidsverksamheter eller ungdomsorganisationer. Nu utökad med ett kapitel om kränkningar, hot och

trakasserier på nätet. En dvd med kortfilmer som anknyter till innehållet följer med boken. OBS: Ses offline? är en (lärar-)handledning för vuxna” (MUCF.se, odaterad).

Referenser

- Dinarättigheter.se (odaterad) *Om Kärleken är fri 2014-2017*. Tillgänglig på Internet: <http://dinarattigheter.se/karlekenarfri/k%C3%A4rleken-%C3%A4r-fri-2013-2017/> (hämtad den 17 december 2015)
- Drivkraft Malmö (2011) *Om oss*. Tillgänglig på Internet: <http://www.drivkraftmalmo.se/om-oss/> (hämtad den 17 december 2015)
- Hedersförtryck.se (odaterad) *Det handlar om kärlek/Kärleken är fri (2014-2017)*. Tillgänglig på Internet: <http://www.hedersfortryck.se/lansstyrelsen-ostergotland/lansstyrelsens-uppdrag/det-handlar-om-karlek> (hämtad den 17 december 2015)
- Inteokej.nu (odaterad) *Inte okej*. Tillgänglig på Internet: <http://www.inteokej.nu/> (hämtad den 17 december 2015)
- MUCF.se (odaterad) *Uppdrag från Regeringen*. Tillgänglig på Internet: <http://www.mucf.se/uppdrag-fran-regeringen> (hämtad den 17 december 2015)
- MUCF.se (odaterad) *Ses offline?* Tillgänglig på Internet: <http://www.mucf.se/publikationer/ses-offline> (hämtad den 17 december 2015)
- Netscan.se (odaterad) *Om Netscan*. Tillgänglig på Internet: <http://netscan.se/Om-netscan> (hämtad den 17 december 2015)
- Netscan.se (odaterad) *Föreläsningar*. Tillgänglig på Internet: <http://netscan.se/Forelasningar> (hämtad den 17 december 2015)
- pipping.se (odaterad) *Kom närmare så ska jag berätta*. Tillgänglig på Internet: <http://www.pipping.se/> (hämtad den 17 december 2015)
- pipping.se (odaterad) *Mobbning*. Tillgänglig på Internet: <http://www.pipping.se/index.php/sida/mobbing> (hämtad den 17 december 2015)

- SF.se (odaterad) *IRL*. Tillgänglig på Internet:
<http://www.sf.se/arkiv/sfbio/I/2013/IRL/> (hämtad den 17 december 2015)
- SFS 2015:49 *Med instruktion för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*. Tillgänglig på Internet:
http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Forordning-201549-med-instr_sfs-2015-49/?bet=2015:49 (hämtad den 17 december 2015)
- Spiritusmundi.se (2011) *Inte okej*. Tillgänglig på Internet:
<http://spiritusmundi.se/inteokej-2011/> (hämtad den 17 december 2015)
- Svtplay.se (odaterad) *15 - det är mitt liv*. Tillgänglig på Internet:
<http://www.svtplay.se/15--det-ar-mitt-liv?sida=2&tab=klipp> (hämtad den 17 december 2015)
- Svt.se (odaterad) *Morgans Mission*. Tillgänglig på Internet:
<http://www.svt.se/morgans-mission/> (hämtad den 17 december 2015)
- Tjejjouren (odaterad) *Om tjejjourerna*. Tillgänglig på Internet:
<http://www.tjejjouren.se/om-tjejjourerna-13> (hämtad den 17 december 2015)
- UMO.se (odaterad) *Om UMO*. Åsa Sandler (red.) Tillgänglig på Internet:
<http://www.umo.se/Om-Umo/> (hämtad den 17 december 2015)
- Värdegrunden.se (odaterad) *Om oss*. Tillgänglig på Internet:
<http://vardegrunden.se/om-oss/> (hämtad den 17 december 2015)
- Värdegrunden.se (odaterad) *Kamrat - Etik & Moral (steg 1)*. Tillgänglig på Internet: <http://vardegrunden.se/lektionsbank/kamrat-etik-moral-steg-1/> (hämtad den 17 december 2015)